

EESTI PÄEVA- LEHT

ESTNISKA DAGBLADET

Laupäeval, 11. septembril 1971

Nr. 72 (3657)

13. aastakäik

MIDA MÖTLEB vene haritlane rezhiimi kohta

MOSKVA — Liberaal-sotsialistliku liikumise eksisteerimisele N. Liidust viitavad koopiad pörandalusest ajakirjast, mis hiljuti esmakordselt sattusid läänemaailma. See on "Politicheski Dnevnik" (Politiiline Päevik), mille olemasolust saadi väljaspool alles hiljuti teada pärast seda kui 11 ajakirja 70-st ilmunud numbrist tehti kättesaadavaks läänaja-
kirjanikele. Nagu ilmneb, hakkas ajakiri ilmuma peatselt pärast Hruštšovi kukutamist ja see jätkus kuni möödunud aastani või käesoleva aasta alguseni. Praegu on ilmumine katkestatud ja anonüümised väljaandjad tahavad seda hiljem jatkata uues formaadis.

Illegaalse ajakirja numbrid loovad teatava efektiivsuse, mida mõtleb üks osa N. Liidu intelligentsist Brežnev-Kossõgini valitsuse ajal ja suured ajalehed Ameerikas pühendavad sellele ohtralt ruumi.

"The New York Times", "Washington Post" ja Toronto ilmuv "Telegram" avaldasid sellest igati vähe-
malt lehekülje ulatuses ülevaateid ning väljavõtteid.

Saadud materjal koosneb 165.000-st sõnast 530-1 leheküljel ja selle sisu on N. Liidu laiemale avalikkusele nüüd tutvustatud "Ameerika Häälele" ja teiste lühilaine raadio-
saadete kaudu.

"Politiilisel Päevikul" on olnud arusaadavalt vaid kitsas otsene lu-

gejaskond, kuid selles väljendatud vabadusvõitluslikud ideed ulatuvad kaugemale. Näiteks Brežnev-Kossõgini valitsuse ajal ja suured ajalehed Ameerikas pühendavad sellele ohtralt ruumi.

Samuti astuti Aleksander Tvardovski seljast, kui see püüdis säilitada kultuuriajakirja "Novõi Mir" libe-
raalsel joonel, ehkki ka see lõppes Tvardovski vallandamisega.

Ajakirja seljastajate grupp on hukka mõistnud ka N. Liidu inter-
ventsiooni Tšehhoslovakkias ja toetust Araabia riikidele. Hiina küsi-
muses ja relvastuse kontrolli alal asetuse aja valituse liinile. Põhili-
selt ei ole illegaalse ajakirja toi-
metajad väga kritiseerivad praegu-
se N. Liidu valitsuse suhte, kuna leiatakse, et see võiks veelgi hulle-
m olla ja Brežnevi kasuks võitluda vähemalt seda, et ta pole ustali-
nistidele täielikult vaba voli annud.

Ajakirja väljaandjad ei olnud rahul Hruštšoviga, kuid tema kukutamise motiivid olid selles esimeseks tähtsaks käsitluseks. Selle kohta on ühe käsitse miit-
ting pikemalt sõna võtnud Anastas Mikojan on väitnud, et Hruštšov oli vana ja kannatas juba mentaal-
Järg. lhk. 11

40 soome abieliu Eestis

Hotell "Viru", mille Tallinna ehi-
tised soomlased, on nüüd väliselt valmis ja paistab oma kargega kaugele üle linna. Hoone on küll püsti, kuid sisemised töid olevat veel lõpetamata. Märgitakse, et soomlased oleks ka need teinud, kuid seda ei lastud.

Soomede ehitustööd olid Tallinnas ligi kaks aastat. Kõnelatakse, et selle aja jooksul sõlmitud neist eestlastega kuni 40 abielu. Nüüd on soomlas-
tel palju tegemist, et saada Vene võimudelt luba naiste Soome toomi-
seks (YES).

NAINE LÄTIS KOHTU ALLA ROOTSI LÄINUD MEHE PÄRAST

Okupeeritud Lätis antakse kohtu alla 71-aastane Amalia Freimanis, keda süüdistatakse oma abikaasa, 65-aastase Frans Freimanise abistamises, kui ta sügisel 1944 põgenes Rootsi. Hälleforsnäsas elunev endine laeva-
kapteen sai nimelt neil päevil okupatsioonivõimudele teate, mis kõigepealt sisaldasid sovjeti-võimude lõpliku tagasilükkamise tema taotlusile saada siia Amalia Freimanist. Teiseks teatatakse, et pr. Freimanis antakse nimetatud rahvakohtu alla, kuna ta peab kolme aastakümne eest abistas oma abikaasat põgenemisel Rootsi.

Ka Frans Freimanist ennast tem-
beldatakse "sõjaroimariiks", kusjuures väidetakse, et ta olevat "maha lasknud teatud arvu venelasi". Selle kohta märgib Freimanis, et tegemist on puhtakujulise fantaasiaga. Hen-
meelega tahaks ta näha sovjeti-või-
mude vastavat dokumenti, mis ole-
vat olemas...

Frans Freimanis ei eita, et ta kuu-
lus Läti metsavendade perre, kuid mingisugust venelaste mahalaskmist ei esinenud, ütles ta. Amalia Freimanise "kriminaalse abistamistege-
vuse" kohta märgib ta, et on mui-

dugi tösi, et ta kandis talle sööki ja aluspesu, kui ta ootas põgenemisvõi-
malust. Ent milline abikaasa poleks seda teinud ja see ometi ei peaks olema mingi kuritegu.

Frans Freimanis toonitab, et on lihtsalt kohutav, et 71-aastane va-
nainimene peab minema "rahva-
kohtu" alla asja eest, mis sünnis 23 aastat tagasi, kusjuures peale kõige muu on tegemist tegevusega, mida kuidagiviisi ei saa tembel-
da kriminaalseks. Vähemalt mitte läänemaailmas.

Hälleforsnäsas elav Freimanis on püüdnud korduvalt saada oma abi-
kaasat okup. Lätist Rootsi, kuid as-
jatult. Seejuures on ta pöördunud isegi peaminister Olof Palme poole abipalvega, kes aga suunas taotluse Statens Invandrarverketisse. Säält väljastati kilres korras sissesõidulu-
ba Rootsi Amalia Freimanisele.

Frans Freimanis ütles, et tema ainus ja ka kõige viimane võima-
lus praeguses olukorras on pöördu-
mine otseselt N. Liidu valitsusjuhi Kossõgini poole.

Ajakirjaniku Arnold Peetsi matusetalituselt Stockholm Rocksta krematooriumis. Kirstu ümber on valges EÜS valvkond, paremal EÜS leinalooristatud lipp. Matusetalitust peab õp. Konrad Veem. (EPL-foto Lepper)

Inglased uurivad küüditusi

LONDON — Inglise uurimisorga-
nizatsioon Minority Rights Group mõistis oma 28. augustil avaldatud raportis avalikult hukka Krimmi tatarlaste ja Volga sakslaste koht-
lemise N. Liidu võimude poolt. Mõlemad vähemusrühmad juuriti Stalini poolt Teise maailmasõja ajal välja oma endistest asukohtade-
st ja küüditati Kesk-Aasiasse. Nende territoriaalseid õigusi ei ole kunagi taastatud.

Andmed näitavad, et umbes 130.000 tatarlast ja 46 protsenti rahvastikust suuri küüditamisel või peatselt pärast seda ebanormaalset elutingimustes. Asumispiirkonnast omavõlliselt lah-
kunud on karistatud kuni 25-aastase sunniviisiga. Ehkki elutingimused pä-
rast Stalini surma paranesid, ei ole tatarlasi seni Krimmi tagasi lastud, ega ka nende võõrandatud omandi eest kompensatsiooni makstud.

Volga sakslased küüditati 1941. a. Novosibirskisse, Omski ja teistesse piirkondadesse. Ka neid ei ole oma endistesse kodudesse tagasi lastud. See on üks väherleid juhuseid, kus läänemaailma uurimisorganisatsioonid inglise keeles jühid väikerühvaste terrori-
seerimisele N. Liidu poolt.

Ekskommunist jutustab: Balti ohvitserkond MÖRVATI Norilski orilaagris

(YES) — "Shipwreck of a Generation" (Ühe inim põlve hukkumine) on Harvill Press, London, 1971. kir-
jastatud raamatu nimi, kus kirjeldatakse ka Eesti ja teiste Balti ohvitseride hukkamist Siberis, tuntud ku-
rikuuulsa Norilski orjatoelaagris 1941. "The Memories of Joseph B..." on raamatu autori, ühe elupõlve
kommunisti mälestused, kes oma eluaja jooksul on mitmel maal, kokku 21 a., vangi istunud kommunistli-
ku tegevuse pärast. New Yorgi Poola ajaleht "Nowy Dziennik" toob oma ühes juunikuul numbris raama-
tust kokkuvõtte, mis peaks ka eestlasi huvitama.

Autor on Krakovis, Poolas, 1904.a. sündinud juut. 15.a. vanuselt emi-
greerus ta Palestinasse, kus hakkas kohe kommunistina töötama. Lühike-
se aja järel oli ta sealse kommunisti sekretär. Ta käis mitu korda Moskvas ja ajas kord isegi 4 tundi juttu Stalini-
ga. 1931 saadeti ta Berliini, kus oli "anti-imperialistliku liiga" sekre-
tär, peakoriteriga Brüsselis. 1932 sai ta "Kominterni" ida-alade probleemide juhtajaks. 1935 suurpuhastusel
arreteeriti ta Moskvas. Ta on kaks korda surma mõistetud, kuid iga korda pääsenud. Saadetud Siberisse vabas-
tati ta 1954. vangilaagrist, kuid mää-
rati eluks ajaks Siberisse asumisele. 1956 ta "rehabiliteeriti" sai Poola passi ja sellega pääses 1956 Poolasse, kus oli "Institute Internationale" juu-
res tegevus. 1957 imigreerus ta Iis-
raeli ja elab praegu kogu perega Tel Avivis, kus on "Bar Ilan" üli-
kooli professoriks.

Autor kirjeldab ka, kuidas Balti riigid okupeeriti 1940. Ta kirjutab: "Kõik Balti riikide ohvitserid said siis uued Nõuk. Vene sõjaväe tun-
nused, nad liideti punaarmeele, oh-
vitserid "vandenud truudust" ja jäid oma kohtadele.

1941 juunikuul komandeeriti 250 Eesti, 400 Läti ja 400 Leedu ohvit-
seri Moskvasse. Paljud neist siiski käsku ei täitnud ja läksid "jooksu".
Järg. lhk. 11

EPL

11. septembril 1971

TAGAKIUSAMINE

Kuidas humaanusena idas lugu on, seda teame ammugi. UNO inimõiguste Deklaratsiooni üks al-akirjutajaid, N. Liit, on inimese vastu eksinud rohkem kui ükski teine diktatuur ja seda ilma karistamata. On jätkunud seletustest, et need olid "isikukultuse" eksitused ja ohvrid. Aga kui lähemalt vaadata selle isikukultusele järele, on uute meeste poliitikat, siis võib vaid konstateerida, et humaanus ei ole N. Liidus (ja kogu idasüsteemis) kuigi suuri edusamme teinud. Kui mitte rääkida aegajalt esinevatest surmanuhtlustest ja lõppevatest lavastustest, siis niisugused mitmesugused osades elanikkonna hirmutamiseks ja ikka veel täie auruga töötavatest vangilaagritest Siberi aladel (kuhu saadetakse opositsioonilisi kirjanikke ja intellektuaale), siis väärirb lähelepanu kogu see hoiak, mis N. Liidus ja Idas üldiselt on võetud oma kodarike ja nende inimlike suhte vastu.

Kui mõne päeva eest Berliinis suure optimisimiga alla kirjutatu oleks kokkulepe, siis ei toonud see kaasa müüride ja taeuadeside kõrvaldamist ja isegi mitte ida elanikkonna võimalust oma sugulasi läänes külastada. Nende olukorda valgustasid paugud Berliini müürid, mis tabasid põgeneda püüdvat noormeest. Lääriirakimised avasid vaid võimaluse läheneda itta minna, mitte idast läände. Et see tähendab vanglat kõigile raudestidele tahajäädud inimestele ja rahvastele, sellele palju ei mõelda. See eba-
maansus on kujunenud normaalseks olukorraks kõigis idariikides.

N. Liit on püüdnud jätta muljet, et väljapääsemine siiski ei ole võimalu. Teatav väike kontingent pääseb läände kontrollitud turismi-gruppidega, teine, veel vähem kontingent külastama sugulasi isikliku alusel. Näib aga, et viimasel ajal on valitsejad muutunud ka nendes osades restriktiivsemaks. See nähtus eelkõige maailmas ennenähtamatu kõrgusega passimarkside sisseesandmisest, mille eesmärgiks ilmselt on ära võtta reisislust. Noorematel inimestel võibolla on veel võimalik kokku kraapida peanagu poole aasta palga, vanad pensionärid ei saa aga sellele muidu mõelda, kui lapsed nende eest raha välja ei pane. Kuid raha probleem tekib alles siis, kui palvele tullakse vastu. Tagasilükkamisi on aga ka praegu mitmekordsest rohkem kui tubade andmisel.

Stockholmi Sergeli turul on istunud tšehhi ja rumeenia vanemaid ja äratanud suurt tähelepanu näjastreikidega, millega nad loodavad pehmendada oma kodumaade praegusi totalitaarseid valitsusi, et need käituskulds kõige algelisema humaanusena kohakselt ja laskeid välja nende alaealised lapsed. Ilma, et eesmärki oleks saavutatud. Kõik samased situatsioonid on olnud ka eestlastel ja lätlastel siin Rootsis ja ainult vähestel on õnnestunud oma lapsi kätte saada. Stalini ajal olid aktsioonid päris loetuselud, hiljem on nende lapsed aga jõudnud täiskasvanuiks, mil rezhim põhimõtteleist neid välja ei taha lasta. Ja kui palju ikka veel on neid mehi ja naisi, kelle teine abielupool järele raudkardina talle aga saanud enam võimalust järele tulla. N. Liit on abielusid kohelnud võibolla kõige julimemalt, kui vaid meenutada, kuidas küüditamisaktsioonid mehed lahutati naistest ja viidi teadmatusse, kust vaid üksikud tagasi tulid inimvraakidena.

Nüüd kõnelevad rootsi lehed jälle ühest baltlastest, kes pensionäri ikka jõudes on taga igatsenud oma teist, Lätimale maha jäänud, samuti pensionieas abikaasat ja teinud katseid tema väljasamiseks. Franz Freimanis Hälleforsnäsas on aga sattunud hoopis ootamatusse situatsiooni: tema aktsioon naise Rootsi kutsutamiseks on toonud kaasa ootamatud järeldused — 71-aastane abikaasa seati Lätis kohtu ette, kuna ta olevat 28 aasta eest oma meest aidanud põgeneda. Mees põgenes nimelt oktoobris 1944, siis kui venelased olid juba Lätimale tagasi vallutanud. Ta oli metsas end peitnud metsavennana ja abikaasa oli talle toitu toonud. Mees põgenenud olid aga sel aastal NKVD-vägede hävitusobjektid kui "bandiidid". Ja naine alitas oma meest — "bandiiti".

Meie teame, et metsavendlus oli tegelikult vastupanuliikumine okupandile. Seda huvitavam on, et Amnesty International, kes vähe-
malt Rootsis on kaitsnud igasuguseid alarenenud maade vabadusvõitlejaid ja vastupanu avaldajaid, nüüd äkki Freimanise metsavend-
luse juhul Expressenile annab põikvile ja kartliku vastuse: "Kas õigusega või ebaõigelt on Lätis vaadeldud Freimanist kui sõjari-
marit. Kuid sellised roimad aegu-
vad ju. Enamus maid kustutavad need 25 aasta pärast. Nad on olnud paos küllalt kaua ja küllalt kannatanud. Idariikides ja mõnedes teistes maades on alla kirjutatud kon-
ventsioone sõjariimade aegumise
pidamiseks. Kuid, et 28 aastat hiljem kohtu alla anda naist, kes
oma mehele põgenemisel toitu mu-
retses, on peaaegu mõistmatu..."

Amnesty International Rootsi osakonnale on ilmselt paljud asjad mõistmatud, niipea kui asi puudutab Baltikumi. Teatavasti keelduti ühes võtmast nende balti teadlaste kaitsmist, kelledest näit. üks eest-
lane ainult koduaknast võetud pil-
di läände saatmise pärast saadeti
pikkadeks aastateks Siberisse.

Juhtum näitab aga, et terrori on
tugevatud takistamiseks edaspidi-
seid taotlusi abielupoole ühend-
miseks.

KLA

RIIGIPEA

Rootsi on põhiseaduse järele mo-
narhia ja riigipeaks on kuningas.
Kuningas, kelle funktsioonid praeg-
uses demokraatias üldiselt on
esinduslikud ja kelle poliitilised
võimupiirid on üldiselt teiste de-
mokraatiatega võrreldes märksa
vähemad kui nendel riigipeadel,
kes on valitavad ja kannavad pre-
sidentide tiitlit.

Riigipäeva põhiseaduse muutmise
erikomitee, kus enamuses on vali-
tuserakond, on tugevat rahvatra-
ditsiooni arvestades otsustanud jä-
ta püsima püritava riigipea tradi-
tsiooni, kuigi vasakul äärel on ol-
nud üsna valjusid nõudmisi valitav-
a riigipea ametisse seadmiseks pä-
rast praeguse kuninga surma. Näht-
avasti, et seda opositsiooni kui-
dagivisi vaigistada, on uue põhi-
seaduse kavandis rõhutatud, et
"kõik võim kuulub rahvale" ja
määratud, et järgmine riigipea, s.o.
kui kroonprints kord troonile tulleb,
ei oma enam neidki õigusi, mis
on praegusel populaarsel riigipeal
mis demokraatias tava kohaselt
kuuluvad riigipea ülesannetesse,
näit. valitsuse moodustajale üle-
sande andmine, eesistujaks olemine
valitsuse koosseisudel, vormiline
kõrgeim sõjaväe juhtimine jne.

VÄLISKOMMENTAAR

BERLIINI TEHING

Teise maailmasõja nelja võitjasrii-
ki kokkulepe Berliini küsimuses on
kogu maailmas vallandanud üldise
kergendustunde, nagu ilmnep palju-
dest kommentaaridest. Arvatavasti, et
sedavisi on päevakorrast kadunud
see tüliüü, mis paari aastakümne
kestel sümboliseeris vastuolu Ida ja
Lääne vahel üldiselt ning tingsi jaa-
tatud Saksamaa kahe poole tülitse-
mist eriti. Üteldatakse, et Berliini te-
hingut on võimaldanud peamiselt
kaks asjaolu: Esiteks Lääne-Saksa-
maa valitsusjuhi Willy Brandti vä-
lispoliitika pünevuse vähendamiseks
Ida suhtes, mis kulmineeris aasta ta-
gasi juu mittekasutamise lepingute
sõlmimises Nõukogude Liidu ja Poo-
laga ning sedavisi märkis Saksamaa
jaotuse tunnustamist. Teiseks, Nõu-
kogude Liit on nähtavasti muuses
lahkeldelid tõttu Puna-Hiinaga pida-
nu vajalikuks parandada oma suht-
teid lääne suunas ja ühtlasi siluda
teed n.n. Euroopa julgeolekukonve-
rentsi korraldamiseks. Selle konve-
rentsi kokkukutsumise üheks eeldu-
seks on teatavasti, et Bonni leping
Moskvaga leiab ratifitseerimist saksa
liidupoolel. See aga eeldas omakor-
da, et Berliini küsimus oleks saanud
"rahuldava lahenduse".

Arutlustel jääb niiviisi mulje, nagu
oleks Berliini tehing tingitud mõle-
mate poolte huvidest, mis nüüd on
hakanud ühte langema. Seda väidab
ka vene kommunistliku partei häle-
kandja "Pravda", kus aga ühtlasi
võetakse uue hooga üles ka vana sõ-
nasõda Puna-Hiinaga. Leht tahab
sellega nähtavasti süvendada muljet,
nagu oleks Puna-Hiina surve see, mis
N. Liitu sunnib otsima paremaid
suhteid läänemaailmaga Euroopas.
"Pravda" juttu on aga raske uskuda,
sest kui konflikt Puna-Hiinaga võib
tööpoolest oodata, siis oleks N. Liit
pidanud oma vägesid seal aegasti
sürendama. Inglise Strategistide
Uurimiste Instituudi aruandest mõn-
dunud aastal selgus, et vene vägesid
vastu Puna-Hiina piiri oli 20 kuni 22
diviisi. Instituudi ühis ilmunud täna-
vusest aruandest nähtub, et see arv
on vahepeal kasvanud ainult kolme
diviisi võrra, mis olukorda nimeta-
misväärselt ei muuda.

Samal ajal püüavad vene diviisid
endiselt oma kohtadel lääneriinidel:
Ida-Saksamaal 20, Tšehhoslovakkias
5, Ungaris 4 ja Poolas 2. Kokku esi-
joonel NATO vastu seega 31 vene
diviisi, kõnelemata sulasriikide enes-
te vägedest. Inglise instituudi aruan-
des juhitakse eriti tähelepanu Vars-
avipakti jõudude üleolekule võrel-
des läänleriikidega, ligemale kolme-
kordselt soomusmasinaga ja kahe-
kordselt lahingulennukite alal. Nend
arvud näitavad veenvalt, et vene sõ-

jajõudude paigutus seisukohast on
pea teatriks endiselt Euroopa, mitte
aga piir Puna-Hiinaga. Järelikult tulleb
seda silmas pidades ka värske
Berliini tehingu hindamisel, et mitte
eksiarvamiste ohvriks langeda.

Kõigi tundemärkide järgi oli N. Liit
pärast 17 kuud kestnud läbirääkimisi
valmis Berliini tehingule, kui selgus,
et lääneriigid, kes seni polnud
Ida-Saksamaad tunnustanud "Saksa
demokraatliku vabariigina", olid lõ-
pulis nõus seda de facto tegema. See
ilmnep lepinguse jäetud raamist, mi-
da Saksa Liiduvabariik ja Saksa de-
mokraatlik vabariik peavad omavaheliste
läbirääkimistele teel täitma enne,
kui USA, Suurbritannia, Prantsus-
maa ja Nõukogude Liidu suursaad-
ikud täielikult alla kirjutavad. Esi-
jal on Berliini tehing nendele pool-
t ainult parafeeritud, s.o. varustatud
vastavate suursaadikute nimeliste al-
leedidega. Tehingu lõplik valimine
laseb järelikult enesele veel mõnda
aega oodata. Et seejuures võib tulla
mõningaid raskusi, selgus asja ing-
lis-, prantsus- ja venekeelse põhido-

kumendi tõlkimisel saksa keelde, mis
viivitas tehingu parafeerimist päeva
võrra.

Nõukogude peasihiks Berliini te-
hingu juures näib siiski olevat tee
leimine Kremli asutatud igatsetud
Euroopa julgeolekukonverentsi kok-
kuajamiseks. Seepeärast on tõenäolik
et vahepeal ei esine ka mingisugu-
seid häireid Berliini küsimuses, nagu
neid on seni sageli juhtunud. Kuidas
olukord kujuneb kunagi pärast selle
konverentsi toimetulekut, on lehe
muidugi konverentsi käigust ja tule-
mustest. Kreml loodab sealt leida
abinõud ühendriikide vägede lahti-
kutsumiseks Euroopast. Kui see
lootus luhtub, siis muutub iseenes-
talt kahtlaseks ka Berliini tehingu väär-
tus, mida praegu kiputakse üle hin-
dama.

A.K.

RAADIO
SAATED
eestlasile

AMERIKA HAALE eesti saad-
te antakse ära päev kl. 16–16.30
ja 17.30–18 Rootsi ära järele lä-
nepikukustel 13 m (21740 kilohertsi-
s), 19 m (15 235 ja 15 270 kh), 25
m (11 969 kh) ja 31 m (9 660 kh).

Lisaks kõigis saates antavaile
päevauudistele ja kommentaaridele
päevaküsimuste kohta on eriteemad
käsitlus eestikeelseis saates
järgmise rõlusetusega: Pühapäeviti
esimeses saates usulisi meditatiioone,
kumbagis saates tänapäeva noore põlvkonna
küsimusi, esmaspäeviti Amerika
olustikku, teisipäeviti välis-eesti
kroonikat, kolmapäeviti repor-
taazhe — hõlmates kultuurikroo-
nikat, neljapäeviti teaduse ja teh-
nika vastust, reedel ja laupäeval
ja inimeste eluajare kajanduse ja
laupäeviti ülevalde nädala sünd-
musi ja kultuurikroonikat, hõl-
metes väliseestlast.

EESTI VABADUSE HAALE
saated Madridi radio kaudu
toimuvad ära päev ja kuuldavad
Rootsi ära järgi kl. 19 lühilainel
32 m. Saadet korratatakse järgmi-
sel päeval kl. 8 lühilainel 30,7 m
ja teist korda kl. 13.30 lühilainel
30,7 m.

USULISED SAATED Trans
World Radio kaudu igal pühä-
päeval, teisipäeval ja reedel kl.
18.30–18.45 lühilainel 25 m.

EESTI PÄEVALEHT

Estniska Dagbladet
Peatoimetaja Juhana Kukka
Vastutav väljaandja
(ansv. utg.)
Arvi Moor

Toimetus ja talitus:
EESTI MAJAS Stockholmis:
Wallingatan 32, 1 tr.
Postiaadress: Box 667
101 29 Stockholm 1
Telefon 21 84 46

Toimetaja Eeskilstuna Jüri Aus
Aadr. Eesti Päevaleht, Box 120,
631 02 Eeskilstuna, tel. 016/14 77 72
Tellimispõstgiro nr. 15 67 70-0
Kuulutussarvete postgiro 60 59 00
-0, Eesti Päevaleht Förlägs AB,
Stockholm

Tellimishinnad:
Aasta kr. 129-
Termin (4 kuud) kr. 45-
Kuu kr. 12-

Väljaandja EESTI PÄEVALEHT
FÖRLÄGS AB
Trükikjaja: Eeskilstuna-Kurivens
Tryckeri AB Eeskilstuna 1971

Printsess
Tallinnas

Nagu okupatsiooni ajalehed tea-
tasid, on 23. juulil Tallinnas külas-
tanud Iraani shahhi dõ printsess
Asraf Pehlevi koos Iraani suursaa-
dikuga Moskvast. Venelaste poolt
oli kaasan N. Liidu haridusminist-
ri abi Zhuravljova.

Lennujaamas olnud printsessil au-
pakiliikut vastas ülemnõukogu pre-
sidiumi esimehe asetäitja Ansberg.
Tallinna täitevkomitee esimees Kal-
lion ja teisi "aukandjaid". Printsess
olevat külastanud tehnikakooli-
li, vaadanud linna vaatamisväärsusi
ja viidud ka usulalutute rajooni
vaatama Mustamäel Ansberg andis
printsessi auks ka eine, mis, nagu
kommunikatsioon üteldi, "kulges sõbra-
likus õhkonnas". Printsess lahku-
nud samal päeval.

Lasteaia,
muusikaline
pärasitlõuna

Naan Põld

Prof. Naan Põld Hamburgist esi-
neb Stockholmis Eesti Lasteaia
muusikalisel pärasitlõunal, pühapä-
eval 17. okt. kl. 15 Ooperi-Rotundas.
Eesinejate hulgas on veel viiuli-
kunstinik Alfred Pisuke, näitlejatar
Anne-Mari Horn-Asker, noor heli-
kunstinik Toomas Tuulise jt. Teadus-
teajaks on pr. Agnes Lepp-Kaasik.

● Helsingit külastas Kristi Kütt,
kes viibis seal mõned ajad tagasi
stipendiaadina. Enne seda reisi saa-
bus ta koos ema, pr. Veera Küti-
ga Austraalia-reisilt.

Formoosa ja Korea Jaapanile olulised Sunnitud relvastuma

TOKIO (EPL) — USA ajakirjanduses kurdetakse, et Jaapan kulutab liiga vähe oma territooriumi kaitsmiseks ja investeerivat kõik summad oma maa industrialiseerimiseks. Selle võimaldavat lootus USA abile. USA vastu aga süüdistab Puna-Hiina Jaapani valitsust militaarsel taastamises. Jaapan ise väikib, ja ehamäärases esineb ka 4. militaar-viisaastaku (1972–1976) kava, mis äsja avaldati.

Jaapani rahulepingu 9. artikkel keelab Jaapanil armee moodustamise ja ofensivrelvade omanike. Armeed asendab nn. Omakaitse, mis on kutseorganisatsioon. Kuid ka "kutseorganisatsioonina" koosneb see Omakaitse siiski maa-, õhu- ja mereväe üksustest. Kokku võib sellesse Omakaitseesse kuuluda 270.000 meest (palgasõdurit). Praegune koosseis on siiski veel ainult 250.000 meest. Ka ei oma Jaapan kaitseministrit, vaid seda asendab Omakaitse Ameti peadirektor.

Uue viisaastaku militaar-eelarve korras katvateb Jaapani kulutada oma maa kaitsmiseks ja relvastamiseks 15 miljardit dollarit. Seega 220 protsenti enam kui 3. viisaastakul. Kulude raskuspunkti moodustab omakaitse mobilisuse ja tulejõu tõstmine. Ka esineb muutus kaitsekavas. Seni pidi omakaitse agressiooni pidurdamaks maal, tulevikus toimub see juba merel. Omakaitset abistab USA, milleks sõlmiti USA-Jaapani julgeoleku pakt. Ka võimaldab uus viisaastaku kava 60.000 mehest koosneva reservomakaitse loomise ja omakaitse raketiüksuste formeerimise. Omakaitse on juba praegu kasutatud rasked kahurid, tankid ja helikopterid.

Lennuväe toimub järgmise viisaastaku jooksul ümberrelvastamine. Selle võimaldab Phantom-düüslennukite ehitamine kohal (USA litsentsi alusel). Lisaks saab Jaapani lennuvägi ka rasked düüsi-transportlennukid ja ühe lendava radar-hoiatussüsteemi.

Mereväele kuuluvate laevade tonnaazhi tõstetakse praegusest 174 000-lit tonnilt 217 000-le tonnile. Alüvelaevade ja raketi-kiripaadide kõrval saab Jaapani merevägi ka kaks helikopterite kandjat (molemad 8090 tonni).

Oppositsioonile valmistab muret militaar-kulude tunduv suurenenine ja vaatamata sellele, et näiteks neutraalne Shveits kulutab iga elaniku kohta praegu oma maa kaitsmiseks ja relvastamiseks 320 franki, Jaapan aga ainult (ümberarvestatuna shveitsi frankidesse) 50 franki aastas. Aastal 1976 on see summa siiski juba 165

franki. Üldse aga on Jaapani militaar-eelarve sõltuv bruto-sotsiaalproduktist. Praegu kulutab Jaapan relvastamiseks 0,5 prots. bruto-sotsiaalproduktist, järgmisel viisaastakul võidakse kulutada juba üks protsent. Seega sama palju kui kulutatakse aranguabi.

Jaapani relvastumist pidurdab Jaapani majanduse omapära. Ennekõike aga see, et Jaapanil puuduvad toorained, metallid ja õli. Kõik see tuleb importida. Import aga on sõltuv vabadest mereteedest. Seni kaitses neid USA.

Kuid USA lahkumine Kagu-Aasiast ja Nõukogude Liidu tungimine India ookeani võib muuta olukorda. See sunnib Jaapanit toetama Aasia arenevaid maa ja võimaldada stabiilselt häirivat kiiret relvastumist.

Eriti tähtis on Jaapanile Formoosa ja Lõuna-Korea iseseisvus. Ka nõuab mereteede lahtihoidmine seda, et Jaapan peab tugevdama oma mereväe teiste väelike arvel.

Selle majandusliku olukorra tõttu on Jaapanis praegu käsil ka oma relvatootmise loomine ja arendamine. Kavas on, et Jaapan toodab ise kõik vajalikud relvad ja laskemoona. Ka Phantom-lennukid ja helikopterid. Juba praegu on rasked tankid ja düüsi-transportlennukid puhtal kujul Jaapani enda tootmises. Uute relvade konstrueerimiseks ja militaaruurimiseks kulutab Jaapan 4. viisaastakul ligikaudu 0,5 miljardit dollarit (tõus 350 protsenti).

Ei Jaapani osas kehtis seni ka relvade ekspordil keeld, siis on omakaitse tarbeks toodetavate relvade omahind veel liigagi kõrge. Näiteks on Jaapani tankide ja düüsi-transportlennukite hind tunduvalt kõrgem välismaade relvastuste omast.

Nüüd kavatses Jaapan selle keelu murda ja hakata ka relvi ekspordima. Esimese katseena on kavas 7 raske (USA litsentsi alusel ehitatava) helikopterit müüki Rootsi. Ühtlasi on see näide, et üsna varsti tungivad maailmaturule ka Jaapani relvad.

Jaapan on kiiresti muutumas euroopalikuks, ka jaapanlaste riietuses, ent siiski elavad visalt edasi ka vanad traditsioonid.

Diplomaatiliste RINNETE ümberkorraldamine

WASHINGTON (VES) — Praegu on käimas globaalses ulatuses diplomaatlike rinnete ümberkorraldamine. Vanad põlvsaadused hakkavad sõpradeks — vähemalt näiliselt — ja kunagised ideevennad katuvad luua sidemeid endiste vastaste staapide. Mõned välispoliitilised vaatlejad ennustavad, et lähemal kuud võivad praeguses rinnetekujundamise hoogtoos tuua mõndagi üllatavat. Näiteks arvab üks välismaine korrespondent Washington, et president Nixonil olevat käimas salajärelkäimised Kuuba punase diktaatori Castroga. Nixon tahvat nimelt jällekorraldada maailma üllatada teatega: Ühendriikide president sõidab külla Kuubasse.

Presidenti Nixonit Pekingi-sõidu asja aetakse pingsalt edasi ja vähemalt praegu paistab, et sõjukiatus ei näi olevat. Sel puhul on ühtlased mõned välismaade ajalehed, et Aasia väikeriikide mahamüümine punasele moolokile olevat sama hästi kui otsustatud, selgunat on ainult veel, mida Puna-Hiina annab USA-le vastustaks.

Diplomaatilikke sõite on aga kavas veelgi. Brezhnev tahab oktoobris külastada Pariisi. See on tema esimene külastuskiik mittekommunistlikku riiki ja sellega tahab Brezhnev ühelt poolt tagada kiitu lääneriikide ühtsusse ning samal ajal demonstreerida Puna-Hiinalle, et N. Vene lääneriindel on asjad korras.

Edasi on teateid, et Puna-Hiina mõned juhtivad tegelased, võibolla isegi Tshou Enlai, tahavad külastada Euroopat, sealjuures muudugi ka neid punamaid, milleda Hiinal on head suhted — Rumeenia ja Albaania. Jaapanis omakorda olevat ettevalmistamisel sidemete loomine N. Vene, esialgu küll ainult kaubanduslikul alal. Kuid kindlasti kasutatakse neid võimalikke suhteid Puna-Hiina "ehmatamiseks".

Balkani osas oodatakse päris pöördelisi sündmusi. Rumeenia algatusel, kuid ka Jugoslaavia innukalt toetusel on käimas eeltööd erilise Balkani liidu loomiseks. Sinna kuuluks muudugi ka Albaania, mis samuti kui Rumeeniaga sõbrustab Puna-Hiinaga. Ameerika ajakiri "Newsweek" ennustab, et Balkani liitu võivad astuda hiljem isegi Kreeka ja Türgi.

Balkani punamaade hoiak N. Vene suhtes ilmnes kõige selgemalt äsja Varssavi-pakti maade maadöövri. Rumeenia ei andnud luba

Moskva vene vägede läbilaskmiseks Rumeenia kaudu Bulgaariasse, kuna kardeti, et vene punasõdurite kohaleolekul "Rumeenia rahvas" võiks kergesti teostada riigipöörde, nagu see juhtus omal ajal Baltikumis. Edasi venelased tahtsid luua Jugoslaaviat, et ta võiks sõjalennukeid suunata üle Jugoslaavia territooriumi ja lasta teatavalte väesadeli liikuda läbi Jugoslaavia. Vastus oli jällegi eitav. Kui nüüd puna-hiinalased sõidavad külla Balkani riikides, see võib Moskva-vastane hoiak veelgi tugevdada.

Omaette kurioosumist jutustab Saksa ajakiri "Der Spiegel". Norras, Koola poolsaare osas on lääne kaitseorganisatsioonil NATO-1 vaatluspunkti radaritega ja kõikide muude moodsate seadeldistega. Vaatluspunkti ülesanne on pidada silmas venelasi ja kohe anda alarmi, kui on märgata vene väenooliku tegevuse algust raketite väljasaatmise näol või teisiti.

Kurioosumiks asja juures on, et see NATO vaatluspunkt saab elektrivoolu Nõukogude Venest, sest Norra elektrisüsteem ei ulata nii kõrgelt põhja. Kui nüüd venelased tahavad rünnakul alustada, pole neil tarvis muud, kui nupule vajutada ja NATO vaatluspunkti voolu jätta...

Teine kurioosum Egiptusest. Seal lasti omal ajal ühele kõrgemale Kiito hoonele paigutada turistide jaoks vaatlusbinoklid püramiidide vaatamiseks. Rohkem kui pool aastat hiljem märgati, et neid binokleid ei kasuta niivõrd turistid püramiidide vaatamiseks, kui hoopis välisriikide sõjaväelised atashed, kes sel teel jäljeld venelaste ja egiptlaste sõjaliste kindlustuste ja raketiüksuste rajamist Kairo ümbruskonnas. Nüüd on vaatlusbinoklid maha võetud.

VOX

Nixon õpib Hiina-reisiks

WASHINGTON — Valge Maja ringkondadest märgitakse, et president Nixon uurib vabal ajal Hiina ajalugu ning loeb Hiina kohta raamatuid, et olla hästi ettevalmistatud oma eelolevaks Hiina reisiks.

Praegu ei ole veel selgunud, millal president kavatseb oma poliitiliselt riskantse sõidu ette võtta, kuid mõnede ekspertide kalkulatsioonide kohaselt toimub see juba käesoleval aastal. President Nixon kavatseb enne Hiinasse reisirimist saada Pekingisse teadlastest ja silmapaistvamate poliitikutest koosneva delegatsiooni, et luua sellega vastavat atmosfääri tippude vahelisteks läbirääkimisteks.

Üks Eda-Euroopa diplomaat, kes on töötanud aastate kestel Aasias, märgib suhete süvendamise kohta Puna-Hiinaga: "Venemaa ja Hiina ei saa sõpradeks meie päevil. Ameeriklastel õnnestub hiinlastega suuremaid sõprussidemeid luua, kui venelastel see kunagi on olnud võimalik, kuid ka Ameerika-Hiina sõprus ei saa kujuneda eriti südamlukaks".

Politseitapud Ameerikas

NEW YORK — Ühendriikides on käesoleva aasta esimese seitsme kuu jooksul mõrvatud kümme politseiniku.

Kurjategijate viimaseks ohvriks oli New Yorgi politseiüksuse ülemastuainete osakonna politseinik 29 aastane Joseph Morabito, kes leiti oma autost kuulihavaga peas Varem oli New Yorgi politseinikele raskeks aastaks 1930. aasta, mil mõrvati kogu aasta jooksul 10 politseiniku.

POSTIARVE 69 4771 FALKÖPING

VABAÕHUPIIRKOND EESTI SKAUTLIKE NOORTELE

Venelased jõuavad ameeriklasist ette sõja tehnoloogias?

WASHINGTON — USA kaitseministereiumi teadusliku uurimise osakonna juhataja, dr. John S. Foster ennustab, et N. Liit saavutab käesoleva dekaadi lõpus USA sõjaväe es tehnoloogilise ülekaalu ja seda peamiselt pühjusel, et neli aastat tagasi loobuti Moskvas edasistest katsetest kosmonautide Kuule saatmiseks. Selle asemel keskendati kõik ressursid ja jõupingutused sõjalise tehnoloogia arendamiseks.

Foster arvestab, et N. Liidu sõjateaduslik uurimisprojektid on 40–50 prots. ulatuslikumad kui USA-l ja selleks otstarbeks rakendatakse umbes 3 miljardit dollarit aastas rohkem.

See eriline jõupingutus produtsseerib ameeriklase arvates kahe kuni kolme aasta jooksul kindlasti mingi väga tõsise sõjalise üllatuse.

USA salaluure arvestusel kulutab N. Liit praeguse eelkavandi kohaselt 1975. a. sõjaliseks uurimiseks 9 miljardit dollarit aastas, mis on ligi viis korda suurem summa kui rakendati samaks otstarbeks 1955. a.

Foster ütab, et USA omas 1968. a. uurimise ajal N. Liidu es tehnoloogias osas 2–3-aastase edumaa. Siis aga tuli järsk muutus — USA osustas pühendada suuremat

tihelepanu Kuu vallutamisele ning puhtteadusliku informatsiooni kogumisele maailmaruumi kohta, kuna N. Liit seavastu andis relvatehnoloogilisele arendamisele kindla eesmärgi.

Eritähelepanu väärib, et seda olukorda on USA-l nüüd juba hilja käesoleva aastakümne jooksul muuta.

● Sydneys tähtistas 60-aastast sünnipäeva dr. vet. Elmar Leid, kes on töötanud uurijana New South Wales'i ülikoolis viimasel 15 aastat.

● Demokraatide partei üks aspirantide presidendil kohale, senator George McGovern ühtselt hoolekandesaajate aastakonverentsil, et ta esitab seaduseelnõu "igale ameeriklasele 6500-dollarise aastasisestuleku garanteerimiseks" riigi poolt.

Kui metsatöö Narvas teostati tuukritega Elanikud venelased

Kohtla-Järve kõrval teise venelaste linnana Eestis esineb nüüd Narva. Venelaste linnana sellepärast, et umbes 70 protsenti Narva elanikest on venelased. Lisaks on Narva nüüd ka ainult üks osa endisest Narvast, sest linnaosa Narva jõe paremal kaldal (endine Jaanilinn) on nüüd Vene NSV-sse kuuluv ja omaette haldust omav Ivangorod. Ka väärrib märkimist see, et Leningradi oblasti kaardilt me ei leia Narva jõge, sest sellel kaardil on nüüd Narva jõgi taas Narova ning nn. Eesti NSV ja Vene NSV piirijõgi.

Ühes kommunismi ülistavas reisi- kirjasaletatakse, et Narva asuvad nüüd kahe mere, ja üldse — kolme vee vahel. Need kaks merd on — Soome laht ja Narva veehoidla (pindala vähe üle 200 ruutkilomeetri). Kolmas vesi on — Narva jõgi Narva ületumise Soome laheni põhjustab see asjaolu, et administratiivselts allub Narva linnale ka Narva-Jõesuu.

Narva veehoidlat nimetatakse ka Narva mereks, mis olevat "Ivangorodi hüdroelektrijaama tootereavaru".

Selle uue mere loomisest süstemaatiliselt parem käsi unustas, mis vasem teeb, ja nii jüid ka kõik veehoidla ehk "mere" asemel kasvavad metsad vee alla. Hiljem selgus, et need veealused metsad takistavad liiklust veehoidlal.

See põhjustas siis nende metsade "ümmutamise" tuukrite kaasabil. Kolm aastat töötasid siis Narva mere Rakvere Metsakombinaadi töölised, arvult 100 meest.

Nende kasutada oli siis veehoidlal isegi üks praam-elamu, kus selle kolme aasta jooksul "peeti siis ka kolme pulmad" ja mille "seinad on ka ühe pisikesse kodaniku esimest häälitsust kuulnud". See "sajameheline rühm võttis maha ja vedas välja rohkem kui 40 000 tühimeetrit mitmesuguse väärtusega puitu".

Kõik mis Narvas nähtav, on uus — Kreenholmist töötliselaumateni. Kuid ka inimesed on uued — venelased ja kommunistid. Üks Narva eestlane, kes külastas oma Lääne-Euroopas elunevat sugulast, ütles:

"Niipea kui valmisid esimesed uued majad, hakkasid ka venelased tulema. Meile nad seltsisid siis, et neid komandeeriti kui "spetsialiste" Kreenholmi tööle".

Nüüd on neid juba nii palju, et isegi Narva linna kodu-uurimise toimekonna liikmete loetelust leiame nimesid, nagu on seda Vassili Zubov (õpetaja), Evgeni Krivoshejev (Narva Linnamuseumi direktor), Zinaida Zagorskina (I internaatkooli õpetaja) ja Valentina Timofeeva (KP Narva Linnakomitee instruktor).

On loomulik, et venelaste tõttu on Narvas ka palju lapsi. Näiteks üteldakse ühes Narva kirjelduks:

"Kõikjal sagib lapsi — tohutult palju lapsi. Neid on emade rinnas otas, neid ukerdab esimese sammu proovides vanemate jalge ees, kihutab pisikestel jalgratastel sagib palhi tagudes spordiväljakul, asub väärkalt, õngeladit õlal, jõe poole".

Narva kuulus Kreenholm asub taastatuna ja laiendatuna endisel kohal. Linnast umbes kuus kilomeetrit lääne pool (soises ümbruses) asub Narva linnale kuuluv Balti Soojus-elektrijaam. Ka töötavat Narvas üks suur mõõbivabrik ning Balti raudteetootedate ja -konstruktsioonide tehhas Vanadest arhitektuuriliselt väärtuslikest hoonetest on taastatud endise kujul (1963.a.) Narva raudteed, mida kasutatakse nüüd pioneeride majana. Elanikke on Narvas praegu 60 000 ümber.

Kreenholmi Manufaktuuri koosseisus töötavat nüüd taas viis vabrikut: Vana Ketrusvabrik, Vana Kudumisvabrik, Jõala Ketrusvabrik, Uus Kudumisvabrik ja Georgi Vabrik, millel nii ketrus- kui kudumissakond.

Uude olevat Kreenholmi Manufaktuuri töölised arvult (ligikaudu 15 000) suurimaks tööstustettevõtteks Eestis ja üks suurimaid sellelaadseid ka Nõukogude Liidus. Puuvillase riide

toodang tõusvat Kreenholmis praegu ligi 200 miljoni meetrini aastas. On loomulik, et sellest toodangust läheb peaaegu kõik kas Nõukogude Liitu (Narva jõe taha) või eksporditakse (vastavalt Moskva plaanile) teistesse "sotsialistlikesse" maadesse.

Narvas olevat praegu kolm keskkooli, kaks internaatkooli, kolm 8-klasilist kooli, tekstiiltöölise vabrikukool ja ehituskool. Kommunistliku "isetegevuse" peamiseks keskusks olevat V. Gerassimovi nimeline tekstiiltöölise "kultuurimaja", mille juures töötavat ka isetegevuslik teater. Kutselisel teatril Narvas ei ole.

Linna kirjelduses ja plaanis näidatakse, et "Narva kesklinn paikneb Tallinn-Narva maantee ja Pushkini tänava ristumiskohal asuva Peetri väljaku ümbruses.

Kesklinna on koondunud tähtsamad ameti- ja kultuuriasutused ning kauplused. Seal asuvad Narva Linna TSN Täitevkomitee, linna kultuurimaja ja raamatukogu, kinoteater "Punane Täht" ning uus suur hotell "Narva" (100 kohta). Majad on 50–55 m pikad ja nendes on 32–36 korterit. Kõige rohkem uusi hooned on ehitatud kesklinnas — Peetri väljaku, Pushkini tänava ja Tallinna maantee äärsel alal".

Narva kesklinnast kirde poole "jääb Vanalinn, mis sõja ajal samuti täielikult purustati. Narva ajaloolise Vanalinna ülesehitamine algas alles mõne aasta eest, kui sinna hakati rajama uusi elamuud Balti elektrijaama töötajatele".

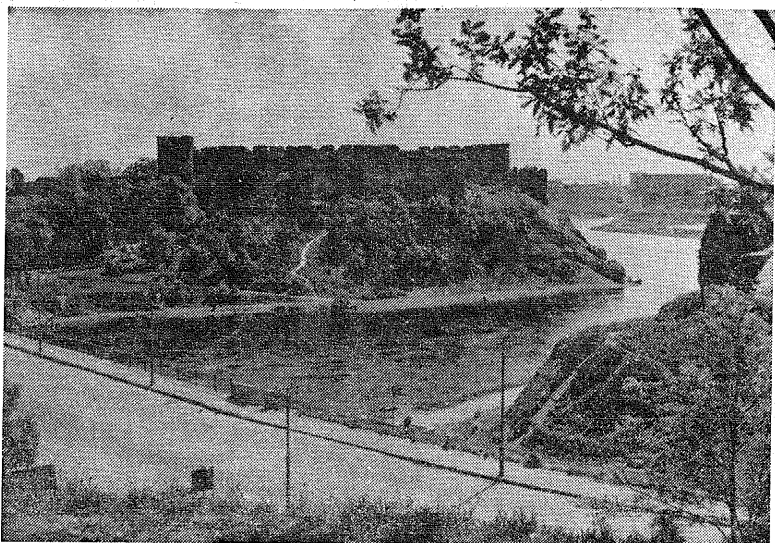
Siiverti Narva eeslinnana koosseisus "peamiselt aedades ümbritsetud individuaalelamuid". Joasru (kesklinna ja raudteega vahel) olevat "peamiselt raudteelaste elamurajoon, milles kerkib ka kaks sõjast säilinud kirikut". Kreenholmi linnaosa peatänavaks on nüüd "Lenini prospekt. Viimane ühendab Kreenholmi kesklinnaga. Kreenholm on käesoleval ajal Narva üheks kompaktselt hoonestatud osaks. Seal domineerivad mitmekorruselised kivimajad, kus enamusel elavad Kreenholmi Manufaktuuri töölised. Kreenholmi Manufaktuuri tööstushooned asuvad Kreenholmi saarel linnaosa kaguserval".

Kõrgeimaks ehitiseks Narvas on Tallinn-Leningradi raudteele sildeliini metallmast, mille kõrgus 62 meetrit.

Uus generaallaan näeb ette Narva väljajahitamise 100 000-le elanikule. Hermann kindluses, mida ikka veel restaureeritakse, asub Narva Linna-

Stockholmi Eesti Meeskoor alustas oma traditsioonilise kontserdi ettevalmistusega vanas Eesti Majas. Kuna koori esimehel Sigfrid Looril oli äsja olnud 50-aastane sünnipäev, siis tähistati seda koori poolt pärast lauluharjutust. Koori liikmete kingitusena andis end. koori esimees Boris Gärman Sigfrid Loorile (vasakul) üle eesti ollekapa. (EPL-foto Trummer).

Venelased on Narva jõe ristinud jälle "Narovaks" ja nüüd on see piiriks Venemaaga, idapool jõe algab Vene Föderaalne Nõukogude Vabariik... Venepoolisel küljel see, mis Ivangorodist järele jääb sõjas.

Liikumisi läbi raudeesriide

Okupeeritud kodumaa propaganda järele külastas Rootsis ema Alfred Rajasalu, sugulast Evi Pauli, venda Aleksander Saarkoppel, sugulast Linda ja Ilmar Tamm, õde Pelageja Rätsep, sugulast Erna Oravu, venda Eri ja Alma Põlma, vendi Heljo Toom, õde Hilda Mälder ja Berta Viirre, ema Lembit Odras, õde Erika Tern, sugulast Ilmar Siib, isa Ants Mägi, õde Harald Hergauk, sugulast Aino Mittal ja Maimo Vaht, isa Evi Tihane, õde Juline Oolman, sugulast Mare Rosen ja Hilma Naur ning venda Boris ja Aino Vilu.

Inglismaal oli isa juures Lydia Habicht ja venna juures Lukerja Kulamaa koos õbikana Suleviga. Prantsmaal elavat venda külastas Anna Levina ja sugulast Aigar Auleid Spirika. Lääne-Saksamaal elavat venda külastas Senta Söötmaa.

Ameerikas viibis poja juures Adele Vinkman, õe juures Tiit Pärnu, venna juures Helder Kopper ja Feliks Liivak. Kanadas olid õe juures Hilda Söökõr ja Viive Tarlap, venna juures Elfriede Piilberg ja Viive Klemm.

Soomes olid külas Roland ja Heidi-dede Karjus, Silvia Milli, Marion Talli, Jelena Raudsepp, Charles ja Toivi Vallmann.

muuseum. Endine kuulus Narva Linnavabrik asub nüüd Ivangorodis, seega Leningradi oblastis. Taksode seiskohad asuvad Narvas Kreenholmis, Vaksaliselisel väljakul ja Peetri väljakul.

Uus lipp. Kennedy asutisel

WASHINGTON (VES) — President J. F. Kennedy mälestusks Washingtoni lähedale ehitatud kultuuriasutuse peahoone lippude riivise paigutust teisi päeval õige Eesti lipp seni seal lehvitud Eesti okupantide lipu asemele. Eesti sinimust-valge lipu kõrval võeti maha ka "Nõukogude" Läti ja Leedu lipp ning pandi nende iseseisvusaegsed lippu asemele.

Kui valed lippude paigutamine sai ajakirjanduse kaudu teatavaks, ütles Kennedy Center nimelise asutise peadirektori assistent Richard Owens, et lipuvarrastesse on sattunud tööpöelale valed lipp, nimelt nende võimude lipp, keda USA valitsus ei ole kunagi tunnustanud.

Arvestades, et taoliste asjade ära korraldamine tavaliselt võtab palju aega, otsustas Baltimore-Washingtoni õpetaja Rudolf Troost lippudekõrvaldajate korda seada ja läks teisi päeval Kennedy kultuuriasutusse, kaases samanimeline Eesti sinimust-valge, nagu seda on teiseidki hoone esisel lehvitud lipp. Röömsa üllatuse närvaks R. Troost, et lippudekõrvaldajad olid just enne seda ära korraldatud ja vandas lehvits asutise enda poolt hangitud sinimust-valge. Ta helistas seapeale R. Oensile ja avaldas rahulolu, et lipukõrvaldajad on lahendatud.

Undusk uus sidemetemees

KGB üks haruorganisatsioon Tallinnas, Välismaaga Süpruse ja Kultuurisidemetee Arendamise Eesti Ühing, mille juhiks oli esimehena R. Viies, sai uue juhi.

Selleks "valis" juhatus võimude poolt esimeheks määratud J Undusk, kes varemalt töötas Tallinnas nn. täitevkomitee esimehena, mis tähendab linnapead. J Undusk on juba oma ülesandeid täitmas.

Huvitat on märkida, et KGB mees Undusk on märkida, et KGB mees R. Viies pandi okupatsioonivõimude määramise kultuuriministri asendajaks (VES).

President Richard Nixon teatas, et ta on nõus moodustama palkade ja hindade järelvalve nõukogu, kuid jäib endiselt eitavale seisukohale kriminaalkaristuse rakendamise suhtes õigustamata ulatuses hindade tõstjate suhtes.

Venelase "tõeliselt vaba press"

NEW YORK (VES) — Ajakirjanduse õppejõud Moskva ülikoolis J. Zassurski andis pressikonverentsi New Yorgis, märkides, et tõeline vaba ajakirjandus olevat vaid N. Venemaal. Ameerika nn. vabal ajakirjandusel olevat vabadus ainult valitsevate klasside huvist kaitsena. N. Venes ei ole vabadus levitada ainult nõukogudevastaseid kirjutusi, sõjapropagandat ja porno graafiat.

Kritiseerides ameerika ajakirjandust, ütles Moskva professor, et ajaleht "Daily News" ei peaks oma juhtkirjades Kuuba Castrost nimetama "habemikuks bandiidiks", kuna see on inimese alaväärtustamine.

Kui ajakirjanduse professorit hakati pärima, miks N. Venes küsatakse taga kirjanikke, kes on protesteerinud nõukogude poliitilise brutalsuse pärast, miks pole seal loomingu vabadust, vaid ainult riiklik mõlemine jne., siis kõneleja vaatas kella ja ütles, et tal olevat ainult veel 6 minutit aega ja ta ei saa seetõttu küsimusi käsitleda. Pealegi ta oli tulnud Lõuna-Karoliinast ning praegu sadavat vihma!

Miljon USA "gruppseksis"

NEW YORK (VES) — Miljon abielulist ja vattalist isikut. Kalfornias on kuulutanud end vabaarmastuse pooldajaks ja nn. grupseksi harrastajaks. Nerde pealinnaks on Malibu Beach, õigemini üks seal asuv klubi, millega iga "vabarmastaja" võib ühineda.

Siinse majesteeitlikus "seksi-palees" võib leida rõhuvas enamuses ülemise keskklassi seltskonda, kes vahetavad abielupartneride, lõunatavad andama-eeva ilukonnas või ka õhturiituses, päevitavad ja spordivad. Eri ruumid on grupseksi harrastajatele. Peale selle on palee varustatud kõigi meeledivertistega, näiteks äsjaase leuituse — vesimadratsitega.

Leinateateid

Torontos suri 28. augustil Erna Vanker, n-n-a Kõgu, sünd. 26. juulil 1909.

Göring oli rikkaim, narkootika küüsis...

Speer: Hitler lasknuks õhku kogu maailma

End. Hitleri relvastusminister Albert Speer, kes a. 1966 vabanes Spandau sõjariimariite-vanglast, avaldas pühimusliku raamatu oma elumusest Hitleri-perioodil. Sellega ühenduses intervjueris teda USA suur meesajakirja "Playboy", esitades rea teravaid ja olukohesid küsimusi. Näiteks küsitakse Speerilt, kas ta tunneb pärast 26-aastest vangis istumist oma süü olevat tunnustatud?

Speer on selgelt vastanud: "Ei mingil juhul. Ma ei usu, et isegi inimese jaoks seda süükoormat saaks luu- nistada. Olen aga kindel, et ma praegu olen sootuks teine inimene kui aastal 1945, kui istusin Nürnbergi kaebeluste-pingis.

Ajakirj küsis A. Speeri pikemalt eriti juutide tagakiusamise osas. A. Speer oma raamatust on kirjutanud, et ta pole olnud juudivastane ja et tal on olnud isegi juutideid sõpru. Kuidas on võimalik, et Speer intelligentses inimeses võib pealt vaadata juutide hävitamist?

Speer ütles, et ta loomulikult ei saanud selle takistamiseks midagi teha, ehk otgu siis, kui ta oleks Hitleri tapnud ja valitsussüsteemi muutnud. "Ma ei näinudki juute enam kui inimesi," ütles Speer, "nad muutusid minule abstrakte- teks olenditeks, kes lihtsalt kadu- sid minu elust."

Edasi ütles A. Speer, et koondus- laagrite olemasolust olid kõik tead- likud, kuid isegi suur osa juhtivaid nats ei teadnud, mis seal tõeliselt sündin. Koordulasajari ühdestest olid teadlikud peale Himmleri Kaiten- brunner, Eichmann, Heydrich ja vöibolla veel mõned juhtivad tege- lased. "Kord tuli minu juurde Alam- Sileesia galeiter Karl Hanke," ju- tustab A. Speer. "Hanke oli fanasti- line nats, kuid tal oli siiski säilinud mõningaid inimlikke jooni.

Ta jutustas, et oli just tulnud koondustagrist, külastades sellist asutust esmakordselt. Murdud hää- lega ta jutustas, mis seal käimas on ja vannutas, et ma ilalgi ei lä- heks seal asutusi inspekteerima, kuna seal toimuvat hilimsaimad as- jad."

Küsimusele, kas Hitleri õukond- lased olid ainult karjäreid või ka korruptiivsed, ütles Speer, et ena- mus nendest olid sellised, et Chicago omaaegne gangster Al Capone nende kõrval oleks olnud suurim heategija. Kõige korruptiivsem nendest olnud Göring. Speer nimetab teda vargaks kõige suuremates mõõtmetes. Ta plünderdas kokku Euroopa muuseu- mideist ja era varakambritest hinda- matuid kunstiaid. Ta pressis väi- ja rikkamaid tööstureid, ehitades sa- lada rahaga omale jahilosse ja suvi- laid. Hitleri asetäitjat Martin Bor- manni nimetab Speer kõige robus- temaks ja jõhkraks tüübiks Hit- leri õukonnas.

Küsimusele, kas Borman võiks

veel peidus ja elus olla, vastas Speer, et ta hästi ei usu ta pääsmist Berlii- ni kotist, kuigi temast kõneldakse pi- devalt nagu mingist Loch Nessi me- remaost, mis aegapidi ikka ja jälle enda näitab kord siin kord seal...

Speer ütles:

— Kui Borman tüesti oleks pääs- nud Lõuna-Ameerikasse, oleks ta end sead juba ammugi suruks joo- nud. Borman oli langenud alkoholi- li, Göring aga uimastusainete ohv- riks. Juha sõja ajal oli näha Bor- manni näost, et ta joomise tõttu kannatas maksavagade all.

Siinjuures võib veel juurde lisa- da, et endine Lääne-Saksa vastuluu- re ülemjuhataja Gehlen, kes tegeles luureülesannetega ka Hitleri ajastul, väidab oma lähemal ajal ilmuvates mälestustes Bormanni kohta järg- mist:

Borman oli tegelikult vene spioon, kes pärast Hitleri surma ja Berliini vallutamist punaarmee poolt, liis venelaste poole üle. Gehlen läkkab täielikult ümber kõik spekulatsioonid, nagu oleks Borman Berliinis surma saanud, või et tal õnnestus põgeneda Lõu- na-Ameerikasse. Samuti väidab Gehlen, et Borman surm N. Liid- us umbes kolme aasta eest.

Goebbelsi kohta ütles Speer, et ta oli korruptiivne, kuid mitte samal määral kui Göring. Ta oli idealistlik natsionaalsotsialist, kes loosis mingit utoopilist idealismi, kuid hoolitses sealjuures küllalt agaralt ka oma isikliku heaolu eest.

Goebbels armastanud tööniida, et Saksamaa tegi suure vea, kui ta koos Venemaa ei hakanud hävita- ma lääneriiki. Pealegi endistest kom- munistidest on saanud alati kõige suuremad natsid.

Goebbels nõrkuseks olid noored ja võlvad tüdrukud. Saksa filmitöös- te üldjuhina kasutas ta oma positi- siooni sageli selleks, et näitlejate- ridade karjääri "süvendada" oma ka- bineti diivanil...

Küsimusele, kes oli kõige joo- kam mees Hitleri staabis, vastab Speer:

— Endastõistetavalt Göring. Ta häbenenud oma ardeid külalistele näidata, kuigi kõik teadsid, kuidas ta need on saanud. Tal oli eriline lõbu viia külalisi läbi oma jahilosside saa- lide, kus nagu hilgelkaubamajades oli välja pandud massiliselt hinnalisi maale, valpu, kalliskive jne.

Artikkel Handelstidningenis:

Kui rootsi välisministri ametnik käis Leedu lippu saatkonnalt alla tõmbamas

GÖTEBORG (EPL) — Nils Uthorn, kes on korduvalt rootsi ajakirjanduses, peamiselt siiski Göteborgi Han- delstidningenis, Baltikumi kohta sõna võtnud ja sealset tänapäeva-olukorda Moskva-võimurite juhtimisel val- gustanud. HT avaldas hiljuti tema artikli "Dä ryssen kom", milles ta Osvalds Freivaldsi teose (Sverige och de baltiska staternas occupation) põhjal vaatleb rootsi valitsuse reageerimist seoses Baltikumi okupeeri- misega venelaste poolt 1940.

Nils Uthorn ütles sissejuhatuseks, et, vae- lik massimeedia sunnib meid ühekülgselt uskuma, et ainult sünd- mused on tähtsad, mitte olukorrad ja situatsioonid. "Et inimene satub rõv- le kätte, teda piinatakse ja suu- korvistatakse: sellel on uudisväärt- sus, seda kirjeldatakse. Et inimene vangistatakse, et piinamine jätkub, et suukorv on püsivalt peal: selle kir- jeldamiseks pole enam huvi ega jõu- du. Baltikumiisime needuseks on selle aktuaalsuse alaline vältimine".

— Teadagi, tänapäeva maailmas on palju toolisi juhtumeid: perma- nentsed kallaletungid, korduvad vägistamised ja muud häbiavärs- sed, ütles Uthorn. Aga geograafilis- selt lähedalasuva okupatsiooni-piir- konna uurimine, nagu seda on Baltikum, ei puuduta rootsi vaat- lejat.

Gotlandist on kaugus vaid 15 mi- li. Riia ja Tallinna raadioid, kust punaivastioonist peale saadetakse härrasrahva häält, kuuleb selgesti üle Läänemere, nüüd ka rootsi keeles. Turismireisid okupeeritud maale on meile lubatud aastast 1965. Kinnend- tuhanded balti põgenikud, hästi in- formeeritud olukorrast kodumaal, ela- vad ja töötavad meie keskel. Meie võimalused muretseda teateid sellest, mis on juhtunud ja juhtub Baltiku- mi, on seega ebatavaliselt soodsad. Kogu selles proportsioonis on aga aina ümber imelik vaikus.

— Tundmaks huvi selle rikkaliku stuudiumi vastu peaks olema ise kas põgenik Baltikumist või siin sündi- nud balti vanemast. Viimane puu- dutab Andres Küngi (suurepärase raamatut "Estland — en studie i im- perialism" autor), esimene lähtas Os- valds Freivaldsi. Kuna Küng näitab nüüdsed olukorda, kirjeldab Freivalds sündmuste käiku suvel 1940. Tema teos, välja antud Läti Rahvusfondi

Heinrich Lar, tei ja teised Balti saadikud Stockholmis esitasid Rootsiile protesti nei- de maade anastamise vastu ja palusid Rootsiil anastust mitte tunnustada.

poolt, kannab nime "Sverige och de baltiska staternas occupation".

— Punaarmee ja poliitiline po- litsei marssisid sisse 17. juunil 1940, ja nendest olenevalt liitlusid kolm balti rahvast kuu aega hiljem "va- batahtlikult" N. Liitu. Balti minist- rid Stockholmis — Laretei, Salnais ja Gyls — andsid viivitamatult rootsi välisdepartemendile üge- noodi, milles nad protesteerisid vägi- valla vastu ja palusid Rootsi valit- sus anastamist mitte tunnustada.

— Mõne päeva pärast tuli N. Liidu saatkonnast Stockholmis ministreile kirjalik nõudmine, et nende saatkon-

nad tuleb üle anda vene ametnikele. Kirjadele ei vastatud. Siis nõudis rootsi UD omakorda korralduse täit- mist. Sellele survel pidiid baltlased alluma. Kuid leedu saatkond oli hei- sanud lipu poole vardasse.

UD esindaja, bürojuhataja Ny- lander, oli sunnitud isiklikult lipu allatoomiseks üles ronima. Veider varjud suures tragöödias!

— "Neutraalse" Rootsi valitsus, ük- si maailmas (välja arvatud Natsi- Saksamaa, parajasti venelaste liitne- ri) tunnustas vene anastamist. Mis- pääst? küsib Freivalds. Ükski kätte- saadav dokument ei anna vastust. Ei ole ka täiesti selge, kas okupatsioo- ni on tunnustatud üksnes faktiiselt või ka formaalselt.

— Rahvusvaheliste inimõiguste dek- laratsioonide põhjal (ühelaalselt a. 1932) säilitab rahvas oma suve- räänsuse ka okupatsiooni jooksul. Kinnitatu juba Rahvasteliidu poolt. Nõnda võib teda ainult oletusi Root- si ruttamisse selgitamiseks a. 1940.

Freivalds eeldab kaubalepingut Sovjetiga, mis sai teatavasti teoks mitte varem kui a. 1945, kuid mi- da ammu enne seda Rootsi poolel sooviti. Ajaloosse kuulub, et Eesti, Läti ja Leedu on veel tänapäev riiklikult tunnustatud 35-es pealin- nas.

Nils Uthorn lõpetab oma artikli järgmiselt:

— Mida vähem kirjutatakse ja kõ- neldakse meie väikestest naaberrah- vastest teisel pool Läänemerd, seda kindlamini tunneb ennast punane koloniaalvõim oma usus, et 1940.aas- ta kurtluge peaks olema preskribeer- itud. Nii ei ole see mitte. Freivalds väike raamat on seetõttu vajalikuks meenutajaks, väärt täit tähelepanu.

Mr.

Erikokkutulekud 1972 registreerimisele

Ülemaailmsete Eesti Päevade Rahvuskongressi toimkond saatis suvel eestlaste asukohamaade keskkorraldustele, 1972. a. Ülemaailmsete Eesti Päevade komiteedele, nende juures moodustatud Rahvuskongressi toimkondadele ja erialalistele organisatsioonidele Torontos ringkirjaliselt Eesti Päevade puhul korraldatava Rahvuskongressi raamkava, mis käsitleb Rahvuskongressi ettevalmistustööd kohtadel. Rahvuskongressi raamkava näeb ette üldist Rahvuskongressi 14. juulil mitmesuguse- te huvilade erialalisi kokkutulekuid 10. 11. aj 12. juulil 1972.

Ü. E. P. Rahvuskongressi toimkond, on eriti huvitatud saada teada eri- huviringkondade soovide erialalist kokkutulekute korraldamiseks. Selleks oli Rahvuskongressi raamkava- le lisatud vastav registreerimisleht. Ühtlasi paluti erialalist kokkutule- kute soovide registreerida 15. sep- tembriks Rahvustoiimkonna esimehe U. Petersoo aadressil — 22 Summer- field Cres., Etobicoke, Ont.

Kuna organisatsioonide sügisene te- gevus on algamas, palub Ü. E. P. Rahvuskongressi toimkond Eesti Päe-

Speer on avaldanud veel arvamist, et kui Hitleri oleks olnud võimalus mingile nupule vajutades ühekorra- ga maakera õhku lasta, siis oleks ta sellele sõja lõpul kõhklematult ka va- jutunud. Tänapäeva suurriikidel on sellised hävitusnupud olemas, on ka hirmu ja vihkamist nagu Hitleri päe- vil. Selles maailmas, kus tehnikaa- aatomipommed, rakettide j.n.s. ku- jul terroriseerib maailma, elame meie kõik nagu Auschwitzi kontsen- tratsioonilaagris, arvab Speer.

vadel erialalistest kokkutulekustest huvitatud organisatsioonide võimal- kult lähemal ajal selgitada oma sei- sukoht erialalise kokkutuleku küsi- muses ja vastava soovi korral saata kohe registreerimisleht. Rahvuskon- gressi toimkonnale. Toimkond loo- dab, et erikokkutulekute soovide re- gistreerimised saadetakse toimkonna- le hiljemalt septembri kuu jooksul. Vastavate andmete saamine on kiire- loomuline, et saaks koostada Eesti Päevade toimuvate ürituste kava. Erik utulekute registreerimisleht on saanda Torontos Eesti Päevade Pea- komiteelt, 988 Broadview Ave., To- ronto 6, Ont., ja teistes maades ko- halikelt Eesti Päevade komiteedelt ja Rahvuskongressi toimkondadelt.

Ka Ü. E. P. Rahvuskongressi raam- kavas üldiselt puutuvas küsimus palub Rahvuskongressi toimkond keskkorraldustele. Ü. E. P. komi- teed ja toimkond võimalikult lä- hemal ajal teatada oma soovid ja seisukohad Rahvuskongressi raamka- va kohta.

Cardinale külmetas Tallinnas

NEW YORK (VES) — Itaalia-N. AVene ühisfilmis "Red Tent" (Pu- nane telk), mis kujutab itaallase Nobile traagilist põhanäbati käi- mise lugu, vändati põhjanäha seeniid Tallinna lähedal Balti mere jääl, kirjutab ajaleht "The Philadelphia Inquirer". Lavasta- jaks oli moskvalane K. Kalatov, kes erilise väljatöstmisega näitas seda, kuidas venelased läksid eks- peditsioonile appi.

Ameerika arvustuses öeldi, et fil- mis on tõsioludele natuke liiga vä- he tähelepanu juhitud. Ainis nais- osalisena mängis filmis kaasa itaalia kuulsus Claudia Cardinale. Viimane jutustas nüüd ajakirjanikele, et välis- võtetel Tallinna juures valitses ko- hutav külm, paiguti 30 kraadi alla nulli. "Oli sageli võimatu sooja saa- da. Seesuguses külmas oli raske ka näidelda. Meil puudusid seal ka au- tomatajakesed, kuna neid oli võimata saada sellest linnast, mis on väga vana. Meil ei olnud isegi kuuma kohvi. Ja inimesed selles linnas olid kõik nii... a-a-a-h..." ütles kinodiva.

Miss Cardinale muidugi ei tead- nud, et liikuvaid majakesi, nagu need on läänes tavallised, ei saanud Balti mere jääl mitte Tallinna vanu- duse, vaid hoopis nõukogude süsteem- ni tõttu. Ebamäärane mulje tallin- lastest võib tulla ka sellest, et teda peeti vene näitlejaks.

25. LAULJAT, 1000 KOORI WIINI SUUREL KOORIDE PEOL

"Laulude linnal" Wiinil on traditsiooniks koondada suurele Kooride Peole kõiki Austria laulukore (Austria Lauljate Liidu on 1000 koori 30.000 lauljaga) ja tänavu toimus see laulupidu juba viiendat korda pärast sõda. Seekordseid Kooride Peole, mille korraldajaks on Austria Lauljate Liit, oli esmakordselt ka küllalistena massiliselt välismaa küllaliskoori umbes 10.000 lauljaga. Sellest suurest lauljate kogunemisest võttis osa ka ooperilaulja Aarne Viisimaa, keda kutsuti siin Helsingi Kansalliskooru koos abikaasaga oma aukuilalisena ja reisisaaslasena. Aarne Viisimaa jutustab allpool oma muljeist.

Wiini Kooride Peost (neid on varem toimunud ka Grazis, Klagenfurtis ja Salzburgis) võtsid osa koorid Austriast, Saksamaalt, Šveitsist, Soomest, Rootsist, Hollandist, Inglismaalt, Prantsusmaalt, Ungarist, Belgialt ja Ühendriikidest. Registreeritud tšehhid jäid tulemata...

Kooride esinemised toimusid 1–4.7. suuremates Wiini kontserdisaalides: "Suures Muusikaühingu saalis", samuti samas majas asuvas "Brahmsi saalis", siis "Suures Kontserdimajas saalis", samas asuvas väiksemas "Mozarti saalis" kui ka "Schuberti saalis" ja ka "Porihauasi saalis". Seega siis 6-es eri paigas.

Kontsertide seeria algas kõigis saalides igal hommikul samaaegselt kell 9 ja kestis kuni õhtuni kella 21:30 välja. Iga esinemise kestvuseks oli ette nähtud vaid 30–50 minutit. Lisaks ilmalikele esinemistele olid kirikukooride esinemised Wiini paljudes kirikutest, kui ka pidulik Messit ettekanne kuulsas St. Stephani katedraalis.

Kooriliikidest olid esindatud: naiskoorid, lastekoorid, noortekoorid, lauluringid, kammerkoorid — osalt koos instrumentaal ansambeliga — suured segakoorid, meeskoorid ja kirikukoorid, kes esitasid kokku ca 600 heliloja töid, kusjuures muudugi loomulikult Fr. Schuberti laulud olid eriti eelistatud. Samuti oli kavas veel praegu elusolevate heliloojate töid, nagu K. Lissmann, B. Weber, W. Rein, H. Genzmer, H. Lang ja Br. Stürmer.

Kava lähemalt siinsetes, viisin sealt leida isegi Eesti helilooja Gustav Ernesaksa laulu "Eestiseiche Hochzeit-Estland (Eesti pulmalaul), millise laulu oli oma kavasse võtnud idasaksa Koorideühingu Mäder, Plochingen koorijuhd K. Hermann.

Ürituste kalender

Eesti Kultuuri Koorides registreeritud üritused Stockholmis:

Laupe, 9. okt. kl. 18.30. Eesti Arstide Selts Rootsis — koosviibimine Sv. Läkarsällskapeti ruum Stockholmis.

Reedel, 15. okt. — laup., 30. okt. EEK Stockholmis koguduse korraldusel raamatinaitus Kuninglikus.

Raamatukogu "Eesti" vaimulik raamat 1935–1970".

Pühapäev, 17. okt. Eesti Lasten- ja muusikaline pärastlõuna. Küllalistena esineb prof. Naan Pöld Hamburgist.

Laupe, 23. okt. ja pühapäev, 24. okt. St. Eesti Teatri etendused ABF-i teatrisaalis.

Pühapäev, 31. okt. kl. 16. "Triinu" õhtu Eesti Majas.

Laupe, 6. nov. Göteborgi Eesti Naistekoori kontsert Stockholmis Medborgarhuseti suures saalis.

Reedel, 12. nov. kl. 18. EEK kirjandusõhtu ühes raamatukogu ja näituse avamisega E. Majas.

Laupe, 13. nov. kl. 13.30. EEK korraldusel kunstnik A. Murakini kunstinaitus avamine Eesti Majas.

Laupe, 13. nov. ja pühapäev, 14. nov. Pinna Studio teatritendused Södra Teatris.

Reedel, 26. nov. kl. 18.30. Eesti Arstide Selts Rootsis — koosviibimine Eesti Majas.

Pühapäev, 28. nov. kl. 15. E. Punase Risti Samaritide Ringi traditsiooniline jõulumuük koos ettekannetega.

Koori kavas seisis nimelt: Volksliedsätze zeitgenössischer Komponisten (Eri maade kaasaegsed heliloojad) nagu Schwaabi, Burgundi, Saksaa, Jugoslaavia, Kreeka ja Ungari.

Minu ja mu abikaasa reis Wiini algas Helsingist koos Kansallis Kuoruga, mis sõitis 40 lauljaga ja Toivo Korhoneniga dirigendina. Meid võtsid Helsingis vastu koori esimees Jaakko Karttila ja sekretär Terttu Vasko. Pean tunnustama, et kogu reisi sain tunda koori poolt suurt hõimuspõrsta ja kui koori värskeim auliige otse hellitust. Wiini jõudsimine kohale parimas meeleolus ja asusime lennuväljalt kohe teele meie määratud korterisse, linna keskusest kaunis eemal asuvasse tagasihoidlikku hotelli "Cortina", milline asub kuusagil Schönbrunni lossi läheduses. Elamine siin oli muide kõigiti mugav ja vaikne, väljaarvatud see, et asusime linna tsentrumist liiga eemal ja kulus selle tõttu palju aega sõitudele, mille tõttu pidustuste ja linnaga tutvumiseks jäi aeg napiks.

Meie päevakava oli ka nii koormatu, et ei jätkunud kuigi palju vaba aega sedapuhku linnaga tutvumiseks. Olin ju siin kunagi varem elanud lühikest aega, kui 1926. a. olin Wiinis Vanemuise teatri lauljana õppereisil kuu aega, sellepärast ei olnudki mulle sel korral midagi sellist eriti uudset ja üllatavat siin ootamas, väljaarvatud kuulus Wiini joogivesi, milline tundus nüüd olevat muutunud päris viletsaks. Ka kuulus vanade helimeistrite L. van Beethoveni, Fr. Schuberti, Mozarti ja teiste paljude matusepeid Wiini Kesk-kalmistut (Zentral-friedhof) tundus sel korral olevat hoopis ühemaksmatult muutunud, kuna kõiki nende monumente palistasid rohelised põõsad ja puud, raudaiaid ja palju lilli (arvatavasti küllaliskooride) ühe sõnaga kõik näis palju ühemaksmatult dekoreeritud olevat, kui see näis olevat 45 a. tagasi mu esimesel reisel. Nägin Wiini sedapuhku rohkem läbi bussi ja trammi akende, kui meid sõidutati läbi "Laulude linnas".

Kooridepidu kava oli jaotatud 4-le päevale. Pidustus algas saabumis-päeval aktusega "Suures Muusikaühingu saalis". Pean tunnustama, et ma pole näinud siiani ühtki kaunimat kontserdisaali.

Kogu ruum otse kiirgas elektrit sarrast kroonlühtrite mitmetest ridadest, kusjuures saali dekoreerimiseks on kasutatud rikkalikult kulda. Saal ise on hästi ruumikas, ümbristatud loozhidest ja lae all ümber saali ulatavast "dust, milline toetub stiliseeritud kullatatud naistüüridele. Kontsertpoodiumil näeme ühe fassaadiga orelit, saalis ja poodiumil kõikjal lilli...

Saalia oli tuttav varem TV-vahendusel — siit tuleb igal aastal 1. jaanuaril populaarne uueaastakontsert balletiesinemistega Willy Boskovsky juhatusel. Aktusele oli ilmunud riigitelgesel — liidupresident dr. Jonas, kansler Bruno Kreisky ja paljud teised kõrgeid ametikandjaid, samuti peapiiskop Fr. König ja Austria muud avaliku elu tegelased.

Aktuse kava koosnes peamiselt Lauljate Liidu presidendi Rudolf Saare (sisikult meelest!) tervitusest, min. Drimmeri pidukõnest ja riigipresident dr. Jonse kuulutusest, et kooridepidu on avatud. Esines suurepärase sümfoniikule puhkpilliansambel. Avatseremoonial järgnes Austria hümn.

Sama päeva õhtul oli samas saalis avakontsert. Kui päeval aktusest oli oseratõid olnud üsna tagasihoidlik, siis õhtune kontsert tõmbas koiku täis maju. Mina sain omale koguni koha kontsertpoodiumile. Siit oli vaade

kaunile saalile veelgi huvitavam, kui päeval oli loozhis istudes. Kontserdi kavas oli esinemised kolmeit koorilt ja solistidelt ning metsasarve kvintetilt. Alul esines meeskoor "Schubertbund". Nende kava koosnes ainult Schuberti helinditest, milliseid kõiki kuulsin esmakordselt. Laul kõlas paarisaja päiselt pidulikult riietatud meeste hulgalt võimsalt ja viimistletult, andes edasi seejuures ehtsat Schuberti-aegset hingestatud romantikat.

Koor kõias kompaktselt, lauldes suure niisirikusega.

Nende esinemine tuletas mulle väga elavalt meelde omaaegset Tallinna Meestelaulu Seltsi meeskoori kadunud prof. Topmanni juhatusel. Solistiks oli ühes laulus kammerlaulja Anton Dermota, kes oma aastatele vaatamata, laulis nii lihtsast, et ma olen imestanud — kuulka sellist häälesära nii aastates elavalt tenorilt.

Peale mainitud meeskoori esines järgmisena Ungari naiskoor "Kodaly Korus" Debrenenist, millise koori juhiks oli György Gulyáms. Olen harva juhtunud nägema sellist helidevõlurit, kui seda oli selle naiskoori juht. Koor esitas oma kavas Zoltan Kodaly ja Bela Bartoki helitöid. Umbes 60-liikmeline naiskoor laulis oma äärmiselt komplitseeritud kava ära kristallselge intonatsiooniga ja suure niisirikusega. Oli raske vaagida, kas oli eelnenud meeskoori parem, või Ungari küllaliskoor. Igatahes oli see äärmiselt viimistletud koorikultuur, mida siin mõnuga võib kuulda ja nautida. Kontserdi lõpuosas esinesid Nordrhein-Westfaali Lauljate Liidu valikkoorid kellegi W. Koeza juhatusel. Siingi, nii juht kui ka koor, püüdsid kõiki teha mis suutsid, kuid tagajärge minu arust, jäi üsna kiistavaks, vaatamata suurele löökriistade hulgale koori saatjana, kus isegi joogipudelid mänguristadena ei puudunud. Kõigele sellele vaatamata, jäi nende esinemine kuidagi vaid küündimatuks katseks, nagu nende juhi tantsilev takti vehkimine koori ees. Lahkumise koguni pettununa. Väljas võttis meid vastu päris korralik vihmavahing, kui kadusime Wiini öisesse sahinasse.

Järgneval päeval pärast avapiidustusi, olid kõiki koorid kolme päeva kestel esinemas, ikka 6 koori korraga-igati eri kontserdisaalis. Nii anti esimesel päeval 2.7 koku tervelt 35 kooriesinemist, kuna 3.7 anti 25 esinemist ja kolmandal päeval 4.7, mil esinemised olid kirikutes, esineti 23 korral. Nii anti kolme päeva jooksul kokku 85 eri kontserti. Loomulikult osutus täiesti võimatuks, isegi väikest murdosu nendest külastada, kuna kontserdisaaliid asusid pealegi eri paikades.

Esimeseks külastasime loomulikult soome koori esinemist, mis toimus 2.7. väikeses "Brahmsi saalis". Kuulajaid oli siia kogunenud üsna tagasihoidlikult. Koor, umbes 40 liikm. koosis laulis päris korralikult ja niisarikult. Kavas olid Pacuise, Made-toja, Palmgreni, Toloneni, Saloneni, Fougstedti ja vanameister Sibeliuse helitöid. Mõnes laulus olid ka solistid kaasteged. Koori naised olid soome rahvarvaid. See lül nende laule ilmus kohes eriliselt karge meeleolu. Väikearvuline kuulajaskond polnud sugugi kiitsi nelle oma poolehoidu jagama. Mulle isiklikult mõjus — eriti selles ümbruses — soome laul kuidagi imelikult nakatavalt. Olin nagu mingi lummutuse võimuses ja pisarad olid kurgus. Küllap neis viisides oli siiski midagi sel-

Aarne Viisimaa jutustab Wiini hiiglaslikust kontsertide peost, mis erineb meie laulupidudest selle tõttu, et tege-mist on massiliste üksikute kooride esinemistega kontsertidel — ühendkoore ei esine. Aarne Viisimaa, äsjane Helsingi Kansallis-kooru auliige, oli selle koori aukuilalisena kooriga Wiinis kaasas. (EPL-foto Lepper)

list, mis meiega südamesopid avab ja hellaks teeb.

Meile avanes võimalus veel mõnagi kontserti kuulda, kuid need ei pakkunud enam midagi ja olid tasemel, nagu seda isegi liiga sageli võib tulpinut ära kuulata. Ometi kaks kontserti esinemist tuleks siiski siin esile tõsta, kuna need olid siiski kunstiliselt niivõrd peenekoeliseid hästi esile toodud, et neist nagu ei saaks vaikes mööda minna.

Heatasemelist meeskoori laulu pakkus nimelt veel Hollandi "Brunssum Meeskoor" "Mozarti saalis". See koor üllatas esmapooleks oma hästi tasakaalustatud kõlajõuga.

Vaatamata oma võrdlemisi väikesele koosseisule (55 meest). Koorijuhit Jean Lambrechts, oli oma nooruslele vaatamata, osanud mehed häälelitselt nii ühtlaseks sulatada, et see kõlas tihti nagu võimas orel. Ta võis kooriga toimida kuidas aga soovis; isa niisani jaoks oli tal oma eri takti võtted.

Eriti omapäraselt lõpetas ta laulu ettekande, kusjuures tema käsi tõusis alati üle pea ja ta selle käiega nagu kustutas või puhus ära laulu lõppakordi. Oli tõeline nauding näha koorijuhit, kes oli võimeline koorilt välja võluma viimase.

See koori esinemine tuletas mulle kuidagi meelde üht "oma nääga" koori, mida mul oli olnud võimalus kuulda eelmise päeva õhtul jälle "Brahmsi saalis", kus esines erikontserdiga "Forest Grove Gleemen and Girls" Oregonist USA. Nende juhiks oli Don Palmer. See segakoor 40 liikmeline, oli tüüpiline noorte laulu ansambel. Nende kontserdil oli saal jälle täis puupüsti. Koor esines klaveri ja löökriistade saatel. (Olgu kohe öeldud, et mainitud koor sai hiljem eri auhinna ainukesekooriga, kui kõige kaugemalt sammunud koor). Nende kava koosnes meloodilistest Ameerika meeleolulauludest, või kui soovite n.n. shlaageritest, kuid nad sooritasid oma kava sellise bravouriga, et see aina kasvav üha uusi muusikalisi üllatusi. Juba koori lavale ilmunudes hoogsalt klaverimuusika saatel, täitsid nad kogu saaliläie kuulajaid nagu mingi elektrilise sademega.

Laval esines roosakäsi miniklaid 20 pillitust neidu kõigi koor samast vormist välja valatud, kuna mehed kandsid sinist smokingit. Ometi ei mõjunud see grupp kuulgetki mingi kabaree-seltskonnana. Nad mõjusid isegi väga solistidelt ja tagasihoidlikult, äärmiselt meeldivalt ja intelligentset.

Nende kava vaheldus, kas mõne solisti esinemisega, või äärmiselt virtu-

oslikult meeskvaritelli esinemistega, paljude lisapalade saatel. Krooni pani siiski lõppeks kõigele see, kui piisikene blond tüdruk äkki ilmus väljale mingis mägi tüdrukut riietuses, löötspill kaelas. Ta jutustas nüüd, kes ta on, kuidas ta on settnud praegu esinevasse USA ansamblisse ja kui uuhke ta selle peale on, et võib shveitslasena esineda selles toredas ansambli, kuna tema kaasesinejad kooris on kõik, kas üliõpilased või muud ametnikud. Siis hakkas ta oma loota-mooniku saatel joodeldama. Olen mõndagi selle ala virtuosist varem kuulnud, kuid see mis nüüd sindis, pole kuidagi võrreldav millegi varem kuulduga. Tema tehnikat oli päris selle ala tipp. Ta laulis näiteks fransi ja siis võis temalt kuulda kuidas laulnud frans mitmekordset, nagu mägedesse kadudes, ikka vaikse-malt vastu kajas. See oli nii pööraselt hästi tehtud, et ei uskunud oma kõrvu.

Kogu selle ansambli virtuositeet oli nii kerge tasemeline ja selle juht nii osav, et ei oska enam midagi juurde lisada sellele tipplassi kuuluvale amatööride esinemisele. Ka siin polnud koorijuhile midagi võimatu koori käsitluse. Ta võis näi, ühkvalkselt laulit neid korraga välja viia sellistele aktsentidele, kuigi varem olime selleks püüdnud hääletaspeadespidus olnud.

Teisel peopäeva õhtul oli korraldatud "Sofia saalis" suur Tantsupidu kõikidele kooridele, kes selleks olid pääsmed lunastanud. Tantsupidu algas kell 8 õhtul ja kestis kuni kella 5-ni järgmisel hommikul. Olime päevast Wiini vaatamisest nii väsinud, et loobusime Tantsupeole minekust, kuigi varem olime selleks pääsmed ostnud. Ilma jääme ka 4.7 suurest lõpuparaadist Schönbrunni aias, kuna meil oli samal ajal ette nähtud bussiga väljasõit kogu koorile Wachasse, milline sõit kestis tervelt 9 tundi ja oli igati lõbus ja elamusrikas, kuna meie tee viis meid Donau kallastelt läbi romantilise Austria mägiastmaile seal asuvate losside, lossivaremete vahtuusega. Tore oli kuusagil peatuses kohata Austria vanu eidekepi, kes olid tulnud puhkepäeva veetma Donau kallastele. Soome koor laulis nalle lahkimiseks oma soome helisevat laulu. Seda laulu sai laulud ka veel kuusagil söökla Ameerika turistidele, mille peale kuuldsid nendelt kurgupühjast tulev: Thank you, very much! Meie Wachau reisi lõppes Wiini metsa- ja kaudu saabumisele jälle Wiini.

Aarne Viisimaa

Vestlus Ilona Laamaniga tema esikluulekogu puhul

Eesti luuletajate juurdekasv on Rootsis olnud väga kasin: Karin Saarsen, Aarand Roos ja nüüd Ilona Laaman, kelle äsjailmunud kogu "Mis need sipelgad ka ära ei ole" saabus meie kirjanduslauale. Sellega seoses esitas Enn Nõu Uppsalas mõned küsimused Ilona Laamanile ja õpuks kommenteerib autor eraldi ise oma luuletusi ja annab omapooleid seletusi Ilona Laamani loomale.

Ilona Laaman

— Sul on ilmunud luuletusi "Manas" 1962.a. ja "Tulimulad" 1970.a. saadik. Novelle on Sul ilmunud "Manas" juba viiekskümmenda te aastate lõpus ja oled üheks autoriks Eesti Kirjanike Kooperatiivi poolt 1968. a. kirjastatud novelliantoloogias "Tont teab". Esitat seal nelj. novelli. Rootsiskeelses tükles on Sul ilmunud luuletusi ja novelli "Horisondis" mõeldum aastal. Seega oled saanud Sinu luuletusi juba kaua lugeda, aga nüüd siis debüteerid esimese iseseisva koguga. Millal ja mispärast Sa hakkasid luuletama?

— Olin natukene varem proovinud, aga hakkasin neid pidama luuletusteks alles siis, kui Ivar Grünthal palus neid minult "Manas" tarvis. Ja kui esimesed olid ilmunud, siis sain teada edasikirjutamiseks. Iga luuletuse ilmunine on mind stimuleerinud jätkama.

— Oled sündinud 1934. a. Tallinnas, Sinu isa oli meie tuntud publitsist Eduard Laaman, ema poolt oled Sa seotud tuntud Poskade suguvõsaga. On Sinu vanemad ja sugulased kuidagi mõjutanud Sinu kirjanikkuse arenemist?

— Võib-olla niipalju, et kirjanduslik tegevus on olnud loomulik meie kodus. Mulle on kirjutamine algest peale olnud sama loomulik kui rääkimine. Lugejad on mulle sama vajalikud kui kõnelejad kuulajad.

— Oled lõpetanud gümnaasiumi Stockholmis 1953.a. Haiguse tõttu katkestasid õpingud ilukoolis ja sellest ajast peale töötasid Ullerakeri vaimuhaiglas. Opid praegu jälle edasi Uppsalas ilukooli filosoofia teaduskonnas. Kui palju on Ullerakeri aastad mõjutanud Sinu kirjanduslikku tegevust?

— Vaimuhaiglas töötamine on mulle õpetanud nii mõndagi inimese elutingimustest. Näiteks mulle kaasa-sündinud pessimism on sügavnenud ja selle vastukaaluks olen arendanud endas musta huumorit.

— Sa oled kirjutanud nii luulet kui proosat. Milline on Sinu lemmikvorm?

— Minu unistuseks on teatri jaoks näitemänge kirjutada, aga ma ei ole veel selleks eriala õiget vormi leidnud. Luuletusi on mulle loomulik eesti keeles kirjutada, kuna lapsepõlvekeel on mulle poeetiliselt tähendusrikkam. Eesti sõna vihm toob esile meeleolusid, "regn" on alul: võta vihmavari kaasa! Proosa väljendand end paremini rootsi keeles, kuigi mõne novelli algsõnatooni olen ka eesti keeles kirjutanud. Mulle ei meeldi kirjanduslik lobisimine, vaid pean lugu lühidusest ja arvan, et

kõrvalise ärajätmisega võivad sisutiheduses.

— Kuidas iseloomustaksid enda luulet?

— Mulle meeldivad stiilmurded. Pean lugu argipäeva sõnadest sarnases seoses, kus nad tavaliselt ei esine. Minu meelest minu luuletused on tunded, mis on saanud mõteteks. Need tunded on väga tihti trots ja kaastunne. Kirjanduses pean üldse väga lugu suggestivsusest. Sel põhjal meeldib mulle eesti luuletajatest kõige rohkem Uku Masing.

— Kes on muidu veel Sinu lemmikautorid?

— Luuletajatest eestlane Kalju Lepik ja rootslane soomerooslanna Edith Södergran ning Hjalmar Gullberg. Armastan väga ameeriklannat Emily Dickinsoni. Proosakirjanikest rootslane Willy Kryklund, sakslased Heinrich Böll ja varasurud Wolfgang Brochert. Olen muidu lugenud palju vene ja prantsuses kirjanike teoseid.

— Mis on Sinu ligemad kirjanduslikud tulevikuplaanid

— Katsetan kuuldemängudega.

Intervjueris: Enn Nõu

Ilona Laaman: Mis need sipelgad ka ära ei ole". Kirjastus: "Manas" 1970. Toronto. Rootsis saadaval c/o Enn Nõu, Askvågen 18 A, 752 52 Uppsala. Hind 15,-.

Uurimis- jaamad Kuule?

HOUSTON — Äsja kuul käinud Ühendriikide astronaut David R. Scott märgib, et Ühendriigid peavad jätkama oma kuu-lendude programmi ning rajama kuule alalised teaduslikud uurimisjaamad.

David Scott nentis ühtlasi, et ta on kuule maha jätnud hõbedase mehe, kuju, mis sümboliseerib kõigi nende meeste mälestust, kes on hukkunud maailmaruumilendudel. Scottil pole ka midagi selle vastu, kui ta sooritab järgmise maailmaruumilennu koos venelastega.

ARENGU TIPP SAAVUTATUD

CAMBRIDGE — Massachusettsi Tehnoloogiainstituut — MIT — professor ja elektronarvutite ekspert J. W. Forrester ennustab, et maailm on jõudnud nüüd oma arengu tipule ja ajaloo edasises käigus ei lange peaarbik enam kasvatle ega progressile, vaid tasakaalu saavutamisele. Samuti ei saa inimkond enam loota, et tehnoloogia toob lahendusi tekkivate probleemidele. Dr. Forrester on astunud rahvusvahelise uurimisgrupi, milles 75 teadlast mitelt maalt püüavad paremini mõista maailmas toimuvaid põhilisi muutusi ja tõlgendada oma avastusi avalikkusele eesmärgiga suunata inimkonda õigele kursile. See uurimisgrupp töötab Volkswageni Sihtasutuse finantseerimisel.

USA kaalukas ajaleht "The Christian Science Monitor" avaldas hiljuti terve lehekülje hälmäva intervjuu J. W. Forresteriga, milles ta rõhutab, et inimkonna ülemineku kasvu orientatsioonist tasakaalustamise orientatsioonist keeruleine toiming ja ta toob sellega seoses esile järgmised põhipunktid:

- Me elame praegu "kuldse ajajärgus". See tähendab, et elu kvaliteet on lähivõttes parem kui kunagi varem ja ei lähe tõenäoliselt enam kunagi paremaks.
- Tööstuse areng võib praegu tekkida rohkem kahju maailmale kui rahvaarvu suurenemine.
- Sünimikontrol ühiskonda ei ole pilav tulevikuprobleemi lahendamiseks. Kui selle tulemuseks on toidutagavarade suurendamine ja üldine elatustaseme tõus, lõdvenevad need samad surved, mis tegid sünimikontrolli aktepteeritavaks ja tulemusena hakkab rahvaarv uuesti suurenema.

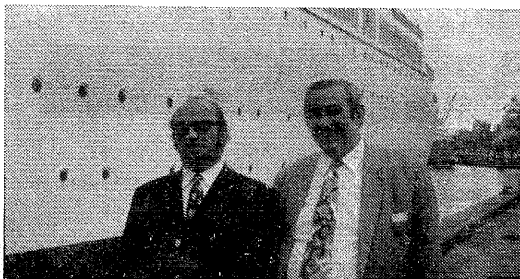
• Arengumaad ei saavuta tõenäoliselt kunagi meie elatistaset. Ümbruse saastamine ja loodusvarade kvantum iga inimese kohta on tööstusriikides 20 kuni 50 korda suurem kui arengumaades. Tulevikku silmas pidades ei ole soovitav kui arengumaad oma tööstust arendavad, kuna need on lähemal tasakaalule ümbruskonnaga kui Ameerika ja Lääne-Euroopa.

Professor Forrester väidab, et maailma sotsiaalne süsteem koosneb viiest põhilisest tegurist: rahvastik, loodusvarad, saastamine, kapitali investeeing ja osa kapitali investeeingust, mis kulutatakse toidu tootmisele. Nende individuaalsete süsteemide omavahelisest toimest onolebki elamise kvaliteet, kuhu kuuluvad materiaalne elatistase, toiduvaru, elamisruum ja saastamine.

Ta lisab, et asfmetline kasv ei saa lõpmatuseni jätkuda maailmas, millel on oma piirid — piiratud maa, piiratud ressursid ja piiratud võimalused saastavate jääkmaterjalide likvideerimiseks.

Kohalik elu

Rolly & Arry Rootsis

Arnold (Arry) ja Roland (Rolly) Jõgimar Stockholmis sadamas lukuslaeva "Hanseaticuga" taustal.

Lühemal külastusel Stockholmis viibisid eesti rahvusvahelised artistid Rolly & Arry, argipäevamehed Roland ja Arnold Jõgimar. Nendega oli kaasas ka Rolly 20-aastane tütar Hilja.

Rolly & Arry on nimelt viimase kuu jooksul olnud angazheeritud 23.000-tomeelise lõbusõidulaeva "Hanseatic" mis kuulub Hamburg Atlantic Line'ile — laeval toimuvad kabaree-esinemised teatrisaalis, mis mahutab 300 inimest. Reisijaid-turiste, kes kuu jooksul on sõitnud ühest Läänemere-sadamast teise, peamiselt rikkad ameeriklased ja sakslased, on pardal 700.

Rolly ja Arry perekonna ülejäänud

osa, pojad, kes esinevad perekonna vana tsirkusnimega "Torro Brothers" ja keda nägime hiljuti rootsi raadio tsirkusprogrammis viibib praegu esinemisel Berliinis.

Hanseatic pidi programmi kohaselt sel nädalal jõudma tagasi kodusadama Hamburgi. Märkida võib, et selle suure ristlemlaeva laskis ehitada üks Iisraeli firma, kes aga selle majanägemaga toime ei tulnud ja edasi müüsid sakslastele.

STOCKHOLM

Tallinna Tütarl. Kommertsgümna. end. õpetajate ja õpilaste koosviimine kooli 60. a. juubeli puhul, toimub pühapäeval, 26. septembril kell 17 Margaretskola saalis, Ad. Fredriks Kyrkogatan 10, III, Stockholmis.

Osavõttu palutakse teatada tel. 88 97 53 — pr. Truuvet (päeval), tel. 757 42 63 — pr. Teedla (õhtul) või tel. 37 76 27 — prl. Wiksten (õhtul).

STOCKHOLM

Tennisehuvilised SET- i treeningtunnid hakkavad peale. Lõõne kaas! Informatsiooni ja meidmeline: J. Leest — tel. 661 22 70 00, kodus 64 23 23 ehk H. Saare tel. kodus 26 59 57, 661 22 25 60.

STOCKHOLM

Pensionäride kokkutulek Pensionäride ühingu liikmete kokkutulek toimub esmaspäeval, 13. sept. kl. 13 vanas Eesti Majas. Katkendid oma mälestustest esitab V. Kures. Ka külastatud on teretulnud. Osavõttu palutakse teatada telefonidel 82 69 70 ja 26 58 22.

KOITOPARVE
NOORTELESCOUTIDE
TALLINN: Eesti tähtsaim
sihtasutus GÖTEBORG
POSTINUM 62 8427

I. Laamani loomad

Varem, kui ma veel luuletusi ei kirjutanud ma ei teadnudki, et minu loomamaad. Kõne all olevat luuleraamatut esimest korda lehitse-des avastasid seda inimestusega. Olen nüüd jõudnud arusaamisele, et tegelen oma fantaasia loomadega, kuna nad on niivõrd üldinimlikud.

Vares näiteks on kohmakas ja liigutav. Armastatu käsi on nagu vares, aga kuna ta on armastatu, on see andekasvare. Vares tuleb ta ette Eestis, kus ta istub aiatevaldel, mis on minu oma, kuigi keegi seda ei tea. Nad on minu oma, sest et elavad minu südames, olgu ei nad on riigistatud.

Õõkull on rõõvlin, kuid taevatihed ei seisa siiski tema ulatuses Kuna ta ole astronaut ei või ta ju teada, et nad pole sõõdavad.

Sipelgas on mu peategelane, sellele vaatamata, et sõna "lind" tuleb ette 11 korda, sipelgas ainult 7. Mul on kaua olnud tunne, et sipelgad ehk tunnetavad meid kui force majeure, ja et meie oleme neile nagu kuri ja täitsa absurdne jumal, kes neid juhustlikult, ilma seletusteta, surruks trambib ja nende pesi hävitab. Nii sama võõras, kurjana ning arusaamatuna näib mulle see võim, kes või mis inimeste üle valitseb. See mu pessimism on osalt kaassündinud, osalt tekkinud minu tähelepanekutest eriti sõja ajal ja veel mu kauaegsest tööet vaimsest haigete inimes-raske saatuses ees. Lind juurtega on te seas. Olen proovinud oma haiged kirjeldata näiteks nagu lindu juurtega ja puud tiibadega. Tiibadega puu oleks siis üks minu enda välja mõeldud lind, kes väljendab enamiku inimeste täielist abistust taske saatuses ees. Lind juurtega on sama asi. Ta on samuti väga vaatamisväärtine pöõbli silmes. Lind süm-

boliseerib mulle ka elavat olendit, kes kunagi kurjade sõnadega ei haava ja kes sirtsus siin ja seal läbi raamatu. Ta on vahel luik, vaige, või siis must, mis on põnevam ja eksotilisem, nagu mõni mes, kellegi igapäevastel külgedest sa kunagi midagi teada ei saa.

Eesti luules igal pool esinev kajakas esineb minu juures rõõvlinnuna, nagu seda on siida, kui ta midagi väga himutseb.

Päris Heiti Talvikilikuks muutun ma kana ja kukega, keda lapsed matsutades sõõvad. Nad on minu kaunis kurbade armastuslugu de kahastused, samuti nagu mõned kalad ja ämblik oma nõõkte jalgedega.

Ainult korra esinevad minu juures: tiger, salajane: figu, truu: jännes, unine: lõõkoer, kardetav: sõber, väiklane: näkineu, müütiline: orav, umbkeelne: siil, Kalevipoja sõber: rebane, tea missugune: lehm, kaasmaalane: hobune, ka kaasmaalane.

Arvan et eesti luules pole seni kiidetud ämblikku. Vahet ta võrku. Et eesti luulet uuendada, kiidan ma, nagu varem juba mainitud ämbliku graatsilisi jalgu.

Mitte midagi head ei arva meist inimestest ei hunt ega kotkas, kuigi me ehk leiame et oleme liiga tähtsad et tähele panna, mis meie vähe-mad vennad meist arvavad.

Ma tahaks eriti nimetada kaht ajaloolist rõõvelukat: Surruvuts ja Väikervunts. Seejuures palun ma vabandust loomade käest, et ma nende kehte inimestena ei liigita.

Näib, nagu oleks La Fontaine mu ideaal. Kes otsib, võib mu luuleraamatus ka muud leida. Näiteks ole-kõrre, mis tohiks olla falloossümbol ja amoraalse kassi. Tuleb ikka ajaga kaasa astuda, vähemalt proovida ju võib.

ILONA LAAMAN

Ka Mao-kommunism ei ole Itaalias tundmatu, nagu nähtub määratud seinast Milaano tööstuslinnas...

Sotsiaalrevolutsioon Itaalias paljude valitsuskriisidega Maailma seitsmes tööstusriik

Itaalias toimus hiljuti võrdlemisi erakordne nähtus — valitsus oli üks aasta pärast ametisse astumist ikka veel võimul. Väga vähest Itaalia pärastsojaajast režiimide käsi on nii hästi käinud: 26 aasta jooksul pärast Teise maailmasõja lõppu on 32 valitsust tulnud ja läinud. Selles valguses on peaminister Emilio Colombo vasakpoolsete ja keskpäraste koalitsiooni jätkuv eksistents riigi eesotsas küllaltki tähelepanuvääriv saavutus. Lisaks sellele peab nentima, et Itaalia hilisema ajalo kõige rahutumad ajad olid just Colombo ajal, millal algas täiemõtteline sotsiaalne revolutsioon Itaalia stiili kohaselt.

Colombo ajal on Itaalias kogu aja toimumud näiliselt mõttetud streigid, rahutused ja äärmuslaste poliitilised agitatsioonid. Need sündmused on pannud paljud välisvaatlajad mõtlema, et Itaalias toimub, sisenine lagunemine, mille tulemuseks võib olla kommunisti või fashismi võimuletulek. Tegelikult on aga Itaalia praegustel rahutustel lihtne ning ratsionaalne põhjus — laiaade rahvahulka de soov, et sissetulekud, töövõimalused ja sotsiaalne teenindus leiaks õiglasema jaotuse.

Küesoleva sajandi viiekümnendatel ja kuuekümnendatel aastatel, millal unine ja põllumajandusele baseeruv Itaalia hakkas pikkamööda muutuma tööstusmaaks, tekkis olukord, kus tootmisriikidest küll suurenes, kuid palgad ja sotsiaalsed hüvitusid ei tahtnud sellele kuidagi järele jõuda.

Teisest küljest tekitas tööliste vool maapiirkondadest linnadesse korterikriisi ja muid komplikatsioone. Nüüd püüavad paljud Itaallased sel alal tasakaalu jalule seada ja reforme läbi viia, kuid valitsus pole selleks kuigi palju raasa aidanud. Tulemuseks on rahutused Itaalia vabrikutes, koolides ja linnatänavail. Ehk ki need on võrdlemisi laialtlevinud, ei ole tingimused Itaalias siiski nii halvad kui need tunduvad.

Tööd küll, Itaalia käes on streikide ajal europaarekora ja tinavau on tööstuslike survet avaldanud igasugused elukutsegrupid, alates keevitajadest ja lõpetades tootjate ühustega. Itaalia kaotas streikide läbi läinud aastal rohkem tööpäevi kui teisel ühisturgu kuuluvad riigid ühtekokku. Sellest hoolimata aga funktsioneerib majanduselu edasi. Itaalia saadused on eksporditurgudel ikka veel võistlusvõimelised ja sisemisest ebaabiilisusest hoolimata on Itaalia kerkinud maailma seitsmendaks tööstusriigiks. Keegi on isoomustanud Itaalia praegust majanduselu järgmiselt: "See on suur kohmakas lind, kel pumbub lerdamisvõime, kuid kes sellest poolset tõuseb õhku."

Võibolla üheks põhjuseks on asjaolu, et Itaalia streigid ei ole nii laos-

tavad kui pealiskaudsel vaatlusel tundub.

Kuna Itaalia ei oma streigifonde, ega saa seetõttu streikijale kaotatud tööpäevade eest mingit hüvitust maksta, korraldatakse tavalliselt nn. aevastustreike — s.t. lihtsikeis töökäetust, mis viiakse läbi pikema perioodi vältel.

Hiljutine metallitööstuse streik kestis näiteks 85 päeva, kuid tegelikult olid töölistel töötähtaegadega ainult viiskümmend tundi. Sellised streigid kahjustavad tootmisriiki, ilma et töölistel seejuures oma palga kaotaks.

Itaalia noored on väga müssumeelsete ja üliõpilaste rahutused on viimasel ajal võtnud oma alla palju ajalehe ruumi. Vastandina rahutustele Ulsteris ja USA-s, on aga siin hoidutud vägivaldast. Viie aasta jooksul on üliõpilasterahutused Itaalias nõudnud ainult kaks surmaohvrit. Itaalia noorus on küll temperamentne ja larmikas, kuid hoidub verevalamisest. Enamus üliõpilaste ühiskondlikust — umbes 65 protsenti — hõlmitab valiksealt valitusele aparatuuri, millega seoses hääbub ka nende aktiivne rahulolematuse. Narkootika tarvitamine ei ole Itaalias probleemiks kujunenud. Narkootiliste ainete müügi ja tarvitamise pidurdamiseks kehtivad väga ranged seadused ja 350-st isikust, kes nende vastu ehitamise pärast praegu trellede taga viibivad, on 80 protsenti noored välismaalased.

Itaalia suurlinnade tänavail võivad inimesed veel julgelt liikuda ja peaaegu ainsaks ohuks on õnnetused tihedas liikluses. Lõuna-Itaalias asuvas Reggio Calabria linnas tekkisid meelevaldused kui üks teine linn nimetati piirkondlikuks pealinaks ja need kestsid seitse kuud. Selle aja jooksul sai aga ainult kolm inimest surma ja nendegi hulgas oli ühel surmapõhjuseks sõdamerabandus. Enomuses tööstuslinnades valitseb ikka veel akutuine korterikriis ja lõunast sisseerandajad nurisevad, et põhja-Itaallased diskrimineerivad neid "etnilistest" põhjustel.

Itaalia aga suudab nüüd juba

oma töölist isee tulusalt rakendada, mida näitab see, et enam ei ole nii massilist väljarändamist teistes riikidesse kui varem ja tagasi-pöörduvate kunagiste emigrantide arv suureneb iga aastaga.

Tööstustöölise palgad on Itaalias madalamad kui üheski teises Euroopa Ühisturu riigis, kuid see moodustab vaid ühe osa ametiühingute protestist. Viimase kahe aasta jooksul on ühtlasi hakatud nõudma tingimuste "nimilikumaks muutmist" vabrikutes ning ühiskonnas üldiselt. Tahetakse näiteks likvideerida liikuvad tootmisriigid ja rakendada mingi teissugune viis autode valmistamiseks. Ka keskklassi kuuluvad ei ole rahul oma tingimustega, mis kajastavad veel neid aegu, millal Itaalia oli agrariiriik. Juba kaua on räägitud, et Itaalia, kus on Euroopa suurim kommunistlik partei, võib pikkamööda kalduda mingisse Tehiili tüübilisse kommunismi. Selle asemel on aga keskklassi rahulolematust mitte midagi tegeva valitusega annud hoogu äärmuslikele parempoolsele liikumisele. Mõõdund kevald toimunud kohalikel valimistel saavutas kommunistide ja keskpäraste arv sümboolset edu usfashistlikul Arval Sotsiaallühkumise (MSD), mida juhib suurepärane kõnemees Giorgio Almirante.

See ei tähenda veel, et Itaalias ähvardaks otsene fashismi oht, kuid isoomustab siiski survet, mis lasub hiljuti teist ametiaastat alustanud Colombo valitsusel. Peaminister, kes oma esimese aasta jooksul ei suutnud peaaegu midagi konkreetset korraldada, peab nüüd vaatama valvas pilguga üheaegselt vasakule ja paremale.

Ostusuv silmapilk saabub 1973.a., millal toimumud uued valimised ja Colombo kristlikdemokraatide partei kui praeguse koalitsiooni tüumik, peab võitma hääli nendelt, kes praegu kalduvad toetama uus-fashiste.

See on raske ülesanne ja vähesed usuvad, et Colombo sellega toime tuleks. Vahepeal on aga Itaalias oodatu uusi rahutusi ja vapustusi,

Kreml kasutab ära rahutusi P.-Iirimaal

LONDON (ME) — "Sunday Telegraph" kirjutab, et vene KGB agendid Nõukogude Saatkonnas Londonis diplomaatide mantli all kasutavad delikaatselt Briti poliitilist olukorda. Viimastel nädalatel nad on tundnud aktiivset huvi Põhja-Iirima kriisi kohta. Samuti tööstuslikud probleemid Inglismaal, eriti Clydeside laevaehitustööstuse pankrottiminek Shotimaal, on tõmmanud venelaste tähelepanu ja nad kasutavad seda propagandaa otstarbeks. Nõukogude agentuurid levitavad pildimaterjali Briti sõjavägede aksioonidest (tegelikult sõdurid kasutavad kummituule terase asemel) Põhja-Iirimaal. Sellised tõendid "briti brutaalsuse" kohta sobivad hästi kommunistliku doktriiniga.

Inglismaal on andmeid, et iga viies vene diplomaat Londonis töötab KGB-le. Mitmed neist, arvult 200, on saanud Londonisse "Nõukogude kaubandusmissiooni" nime all, elunevad Highgate rajoonis, Karl Marxi hauaplatsi läheduses.

Hiljutisel külaskäigul Moskvasse, Briti välisministri asetäitja Sir Denis Grenhill, süüdistas venelasi nende "salapärase aktiivsuses" Londonis.

Kui välisministriks sai konservatiiv, Sir Alec Douglas-Home, siis nõukogude diplomaatide arv püürit 83-le. See on siiski üle poole rohkem kui arvestada Briti saatkonna personaali Moskvast. Hiljuti Sir Alec Loiasat Londoni Vene saadikut Mihail Smirnovskit (kes tihti teeb visite Londonist Maltasse), et "vene diplomaatid" lõpetaksid kord oma spionaazhitegevuse. See terav hoiatus reageeriti nõukogude ajalehtede poolt neile omase sõimuvalinguga. Ja "Isvestija" vastuväitena tõi omapoolse näite Briti mereväe spionaazhitegevusest Moskvast. Tegelikult venelased hoiavad teravat silma peal välisdiplomaatide atashedidel. Ja nad saavad liikuda erikohtadesse ainult Nõukogude Sõjaministeeriumi lubadega. Välisdiplomaatide eksimine nende vastu tavaliselt lõpeb ümberpaigutamisega Londonis.

Venelased kartsid, et Sir Alec Douglas-Home'i hoiatus "vene diplomaatide" tegevuse kohta Londonis võib viia nende arvu kahanemisele. Sellepärast nad üritasid "Isvestijas" eneeagset riinunkut Inglismaa vastu. Kui juunis Briti ametivõimud saatsid Inglismaal välja kaks vene diplomati "spionaazhi operatsioonide" pärast, siis samal ajal saadeti Moskvast silmapilkselt minema kaks Briti saatkonna ametnikku.

Londoni ja Moskva diplomaatide kohta kehtib reegel: vene diplomaatid, kui nad soovivad Londonist minna kaugemale kui 35 miili, vajavad eriluba Briti ametiasutustelt. Briti diplomaatidele Moskvast on "liikumis-

Briti Saatkond Moskvast koosneb ca raadius" piiratud 25 miiliga. 40 ametnikust. Londonis leidub aga sadadeid Nõukogude Saatkonna ja Ida-Euroopa satelliitriikide saatkonna ametnikke. Kui võrrelda KGB suurt organisatoorseid koosseisu 40 bri-

sest sotsiaalse revolutsiooni läbiviimise üheks vaevalt kunagi sujuvat. Üks itaallane ütles selle kohta isoomustavalt oma jutuanimeses välisajakirjanikuga: "Itaalias on olukord selline, et kui tahad väikeste sammude edasi astuda, pead kasutama jõudu, millest piisaks terve mäe ümberliikamiseks".

ti diplomaadi jälgimisel väikesekoosseisulise Briti salalure teenistusega Londonis, siis võib arvata, kui raske olukorras on Briti välisministeerium ja Salalure Londonis.

Muide, lisaks eelmainitule, Pariisi ajakirja MATCH on avaldanud intervjuu kindral Sejnaga, endise kompartei juhiga, nüüd põgenik USA-s, Tšehhoslovakkia sõjaministeeriums. Sejna väidab, et a. 1963, marssal Malinovski, Vene sõjaminister, oli annud üksikasjalikke juhendeid Prahas, kuidas rünnata Lääne-Euroopat. Selle plaani kohaselt Varssavi pakti viiotsad Tšehhoslovakkia ja Ida-Saksamaalt pidid jõudma Reini äärde 3 päeva jooksul. Sellele järgneks nukleaarsete relvade riinunk Lääne-Euroopale, rünnak Prantsusmaale ja Inglismaale. Seda riinunkuplaani kogu aeg ajakohastatakse. Selles osas on ettevalmistajad spioonid ja sobo-töidriid Läänes. Prantsusmaal üksi leidub 9 spionaazhivõrku ja 30 protsenti "tšehhi kaubandusesindajatest" kuuluvad Vene Salalure ridadesse.

Nõukogude ametlik ajaleht "Isvestija" oli hiljuti väga pahane Inglismaale Põhja-Iirima sündmuste kohta, nimetades Põhja-Iirimaad "Briti imperialismi valgeks kolooniaks". Ja "Isvestija" valab krokodilli-pisaraid "vaeste iirlaste" pärast, kes "ühke rahvana ei taluval toorest eksploatatsiooni, alandust ja seaduse rikkmist". Briti väeotsad Ulsteris olevat venelaste arvates "fashistlikud protestantlikud äärmuslased ja teevad pogromme".

Eestlane a-pommi projektiis

NEW YORK (VES) — Aatom-pommi ajastu algus on juba minevikus ja selle valmistajad hoopis teistlaadsetel tõeudel. Ühdisena meile sellelt alalt võiks meenutada, et selle, II maailmasõja lõpetada aitunud relva väljaehitamisel oli tegev ka üks eestlane, nimelt Arthur Kelman Columbia ülikoolist.

Arthur Kelman on tuntud kauaaegsete väliseestlaste poeg. Tema vanemate kodu seinal Lakewoods on praegugi USA sõjaministeeriumi aukiri, mis antud Arthur Kelmanile.

1945 a. USA sõjaministri Henry Stimsoni poolt ja milles märgitakse, et Arthur Kelman Columbia ülikoolist on osa võtnud esimese aatom-pommi produtseerimisest. Sõjaminister avaldab talle hea töö eest tänu.

Eesti Päevalehe
TELLIMISPOSTGIRO
number on 1567 70-0
(Eesti Päevaleht Förlags AB,
Box 667, 101 29 Stockholm)

Lugupeetud tellijaid palutakse mitte kasutada enam varasemat Eskilstuna-Kurireni tellimispostgirot ega vanu sissenakskukaarte sellele postgirole, kuna Eesti Pä-

evaleht on kogu tellimisajaajamise üle võtnud. Tellijatele tulevad edasist sissenakskukaardid, nüüd aga juba uuele postgirole.

Eesti vallutamiseoperatsioon algab: Tallinna saabub vene delegatsioon armeekindral Meretskoviga eesotsas (vasakul ees).

Tõeline ja Käbina versioon Eesti riigi hävitamisest EKP kirjeldab oma ajalugu

EKP 50-dat aastapäeva peeti Tallinnas suure pidulikkusega. EKP Keskkomitee I sekretär Ivan Käbin pidas pika juubelkõne (R.H. 22.7.71), mille sisust vähemalt pool oli vale. Käbin ütles, et EKP oma I kongressil 1920. aastal seadis üles põhiülesande kukutada Eesti Vabariigi valitsus ja maksmata panna nänkude võimu, et 20 aastat tegutses partei kodanliku diktatuuri tingimustes, valmistades ette föölisti ja talupoegi lahinguteks kapitalismi vastu ja võit saavutati juunis 1940. Lugejal jääb mulje, et EKP tegutses Eesti Vabariigis pörandal all väga efektiivselt, õpetades föölisti ja talupoegi tänavavõitlusteks jne. EKP Keskkomitee häälkandja ajakiri "Eesti Kommunist" nr. 5, 1965 annab aga otse vastupidise pildi EKP tegevusest:

"Aastal 1931–1939 ei olnud Eesti territooriumil juhtivat parteikeskust. EKP Keskkomitee liikmetest elas enamik väljaspool Eestis... Itäkesks föölistiks EKP-le oli isikukultuse aegsest võimukiritarvitamisest tingitud põhjendamatud repressioonid. 1937. ja 1938. algul langetas nende ohvriks terve rida N.Liiduse elavaid EKP juhtivaid töötajaid: Jaan Anvelt, Hans Pöögelmann, Rudolf Meerling, Otto Rästas, Johannes Käspert, Rudolf Vakmann, Albert Sakkart jt. Repressioonide all said kannatada ka paljud teised tol ajal N. Liiduse elavaid eesti kommunistid. Eesti föölistlikumise aktivistid. Kõige selle tagajärjel lakkas 1938. EKP Keskkomitee ja tema orgaanite tegevus ning katkes side EKP ja Kommunistliku Internatsionaali vahel... 1938. kevadel täienesis EKP read amnestia alusel vabanenud poliitvangidega. Just nendest moodustati EKP Illegaalne Büroo. 21. juunil 1940 oli Eestis 133 partei liiget."

6. mail 1938 oli Eesti Vabariigis vabaduses 5 kommunisti. 7. mail 1938 vabanesis vanglastes üldise amnestia alusel 88 kommunisti. 1938. maist kuni 1940. juunini võeti parteisse vastu 19 liiget. 1940. a. 21. juunil vabanesis vanglastes 21 kommunisti. Need ei olnud üldise amnestia alusel vabanetatud, kuna nad istusid kinni kui kriminaalkurjategijad. "Eesti Kommunist" (nr. 5, 1956) ütles edasi, et välismaal elas ligikaudu 17 partei liiget, seega kommunistide koguarv oli 21. juunil 150.

Sama ajakirja järgi elas kommunistid Tallinnas 60, Tartus 18, Pärnus 14, Narvas 11 ja ülejäänud elasid teistes linnades ja maal.

Kommunist Oskar Sepre kirjutas kui raske neil 60 kommunistil oli "revolutsiooni" ettevalmistamine ja läbiviimine. ("Saabus päev", Tallinn 1960, lk. 105):

"... Kui ma 20. juuni õhtul Tõnismaale, Tõelishingute Keskliidu ruumides jõudsin, olid seal ees J. Lauristin ja teised seltsimehed...

Meie hakkasime sel ööl kibekiiresti ette valmistama föölistide demonstratsiooni... Demonstratsiooniks oli vaja lippe ja loosungeid — neid aga ei olnud. Samuti puudus punane riie, latid, millest valmistada lipuvardaid ja loosungite keppe, paber jne... Oli tarvis paljudena lehti föölistilaulude sõnadega, et neid hommikul demonstrantidele laiali loata..."

Kuid kõige raskem ülesanne seisis ees — föölistide demonstratsioonile kutsumine... Demonstratsioonide keskus jagas Tallinna ringkonnadesse. Igale ringkonnale või suuremale vabrikule määrati vastutav organisator. Vastutav organisator valis endale mõned abilisid ja jagas nende vahel ülesanded — kes kõneleb, kes paneb katlamaja seisma ja lasse vile valla, kes organiseerib kolonni, kui föölistid välja tulevad. Iga vastutava organisatori abiline pidi ise kohapeal valima endale abilisid..."

Teine kommunist, Joosep Saat, kirjutas samas raamatus:

"Õli vastu 21. juunil oli mul rohkem tegemist, sest olin määratud toimikonda, kes valmistas plakateid ja lippe järgmise päeva demonstratsiooniks jaoks... Hommikuks oli valmis hulk lippe ja plakateid."

Siin tuleb märkida, et kõige raskem töö lasus ikkagi NLKP Keskkomitee Poliitbüroo liikmel Andrei Zhdanovil, kes oli tulnud Tallinna kogu seda revolutsiooni juhtima.

KUIDAS "REVOLUTSIOON" TEGELIKULT TOIMUS

16. juuni, pühapäev
Pärast lõunat saabus Eesti Vabariigi valitsusele N. Liidu valitsuse ultimatum, milles nõuti: a) Eestis luua uus, N. Liidule sõbralik, valitsus, b) Eesti valitsus peab andma punaväele vaba sissepääsu igale poole Eesti territooriumile. Samal päeval hakkasid Haapsalus ja Paldiskis nõukogude basisevad liikuma Tallinna suunas. Punalaevastik ilmus Tallinna reidile.

17. juuni, esmaspäeval kell 04.00 jõud-

sid baasiväed Tallinna Nõmme rajooni ja asusid seal positsioonidele. Kell 05.00 algas punaväe sissearmast Eestisse ilu Narva ja Peteri. Sama päeva õhtuks olid kõik Eesti linnad punaväe poolt okupeeritud.

18. juuni, teisipäeval Eesti peaminister J. Uhoosa valitsus andis presidendile lahkumispäle.

19. juuni, kolmapäeval kell 09.00 saabus Tallinna Andrei Zhdanov ja kohtus N. Liidu saatkonnas. Pikal tavalisel Eesti kommunistidega. Keskpäeval tegi ta visidid presidendile ja teatas, et uueks peaministriks saab Johannes Vares. Pärast lõunat ilmus presidendile juurde J. Vares ja esitas ennast kui uus peaminister ning ütles presidendile, et ta pole veel saanud oma valitsuse koosseisu.

20. juuni, neljapäeval oli N. Liidu saatkonnas jällegi Zhdanovil kokkusaamine Eesti kommunistidega. Sama päeva õhtul algas eesti kommunistide kibekiire "revolutsiooniline töö".

21. juuni, reedel algas Tallinnas kõigis käitistes töö normaalselt. Umbes kell 09.00 ilmusid käitistesse mõned föölistide tundmatud inimesed ning käskisid töö lõpetada ning rüürikorras minna Vabaduse väljakule. Suuremal käitiste ees seisis punaväe soomusmasinad. Üks osa föölistest läks koju, teine osa läks Vabaduse väljakule väljastpoolt rivi ja olid seal peaivastatjad ning kolmas osa astus rivisse.

Pärast rongikäiku ilmus uus peaminister J. Vares presidendile juurde ja esitas oma valitsuse koosseisu, mis samal päeval radio kaudu rahvale teatavaks tehti. Sellega oli riigipöörde läbi ja N. Liidule meelepärane valitsus loodud.

Valgus, Võrus ja Kuressaares toimus "revolutsioon üks päev hiljem — 22. juunil. Nähtavasti selge ei jõutud õigel päeval rongikäiku korraldada. Ka nemed nüüdsid uut valitsust, olgu ei see oli eelmisel päeval juba aetist!

Punavägi okupeeris Eesti 17. juunil ja EKP algas tegevust alles 20.

Eestlase teened polaarlendurina Nõuk. Liidus

Eestis ilmus kirjandusteadlase Oskar Kruski dokumentaaljutustus "Vahimees Põhjanaba teel", milles ta käsitleb Otepäält pärineva Leonhard Kruse viibimist Arktikas ja tema lennutegevust Põhjanaba piirkonnas. Materjalina kasutab Oskar Kruski trüvõimaga "Põhja-poolus" teaduslikke publikatsioone, balti talupoegadele pärineva akadeemik Otto Schmidt Põhjanaba ekspeditsiooni aruannet ja Leonhard Kruse käsikirjas olevaid mälestusi "Laager järvi lähedal". Polaarlende eest autasustati Leonhard Kruset kahe Lenini ordeni, Punatähe ordeni ja 10 000 rublaga.

Leonhard Kruse sündis 14. mail 1899 Tartumaal Vana-Otepää vallas Käpa talus. Ta vanavanemad olid põlised talupojad ja ta isa Kustav Krus töötas lühemat aega Otepää Nüplis külakoolimeistrina. Pärast sündija teenimist sõjaväes jäi Gustav Krus ülejäänud ajaks aliohvitseri auks. Ka siirdus siis ta naine koos poeg Leonhardiga Moskvasse.

Kui puhkes I Maailmasõda, põgenes Leonhard Kruse 15-aastase noorukina kodust salaja sõjaväkke. Kui vabatahtlik määrati ta 38. Simbirski laskurpolku, kus tegutses luure alal. Ülesannete eduka täitmise eest autasustati teda kahe Georgi ristiga Hiljem astus ta punakaarti, ja jäi siis, kui ta vanemad ootepuud Eestisse, sõdurina Venemaale.

Pärast sõja lõppu õppis Leonhard Kruse Petrogradis kõrgemas ratsakoolis ning pärast selle lõpetamist lennukoolis, mille ta lõpetas lenduriväe kutsuga. Järgnevat aastat oli ta peamiseks ülesandeks õhufotode valmistamine. 1930 lõpetas ta Orenburgi lennukooli piloodi õigustega. Oli siis instruktoriks ja eskadrilli ülemaks lennukoolis ning 1932–1935 Moskvas Leningradi ajalehe maatriitse vedava lennusalga ülemaks.

Alates 1936 teenis Leonhard Kruse Põhjamerele Valitsuse polaarlennunduses ja äratas erilist tähelepanu oma 10 000-kilomeetrilise lennuga Leningrad-Irkutsk-Nord-

vik. Ka treenis ta Põhjanaba ekspeditsiooni jaoks pilote. Selle ekspeditsiooni ajal juhtis ta lähilure ülemana Põhjanaba ruumis (baasiga Rudolfi saarel) S-5 tüüpi päästelennukit N-128.

II Maailmasõja ajal lendas Leonhard Kruse Ida-Siberi rannikul ning täiustas seal jääluure meetodeid. Sügisel 1942 õnnestus tal PS-84 tüüpi ratataga lennukil maanduda korduvalt jääväljadel Tshukotkas ja Jakutias ning töötada välja maismaalennukite jääs kasutamise meetodid. Ka asutas ta uuesti põhjapöördega Ida-Siberi meres paikneva Wrangeli saare.

Pärast sõda juhatas alampolkovnik Kruse Leipzigi trofeelennukite remontimist, töötas lendude juhatajana Moskvas ja mitmel pool Kaug-Põhjas, sealhulgas pikemat aega Andamases. Kolmekümne aasta jooksul lendas ta 3,6 miljonit kilomeetrit. Ta elu kokkuvõttena ütles Oskar Krus: "Pärast sõda, ja eriti pensionäri aastail külastas Leonhard Kruse korduvalt koduseid paiku. Veetis oma viimase suve Pühajärve ääres ja kavatses sinna elama asuda. Kuid sellest kavatsusest tõmbas kriipsu läbi surm 1966. Ta põrm tubastati Moskvas ja urn siingituti mulda Otepää uuele surniaiale, kus ta kalmule piistitati Arktika reljeefkaardiga mälestussammas."

Oskar Krus mainib oma raamatus "Vahimees Põhjanaba teel" ka seda, et Ivan Papanini Põhjanaba meeskonda kuuluv radist Ernst Krenkel pärines Tartust ja et itaallase Umberto Nobile Põhjanabaleenu meeskonna päästmisest aastal 1928 võitsid osa ka kaks eestlast: Karl Jõggi jäähõlkuja "Krassin" kaptenina ja Paul Oras päästeekspeditsiooni ülenä asetatjana.

Ajakirjanik Peets maeti

Stockholmi Rocksta krematooriumis toimus esmaspäeval ajakirjaniku ja õigusteadlase Arnold Peetsi matusteläitus, mida teostas abipraost Konrad Veem. Eestist oli kohale saanud kahedu tütar.

Kirstu juures vaheldus Eesti üliõpilaste Seltsi auvalve Eesti Komitee, ERF ja ERN ühise auvalvega. Eesti üliõpilaste Seltis lipp oli viimase austuseks toodud kirstu juurde, mis oli kaunistatud rohkete lilledega ning rahvusvärvides. Hindiga pärgadega. Järelihtuudeks võttis esimesena sõna Eesti üliõpilaste Seltis nimel Leopold Post, Eesti Komitee poolt Artur Reintamm, Eesti Rahvusfondi esindajana Leena Raud, Eesti Rahvusnõukogu poolt Aksel Mark. Vabade Eesti ajakirjanike Ühingu ja ajakirjanike poolt Juhan Kokla, Eesti Komitee kaastöölise nimel Heinrich Mark.

Sõnavõtjad kirjeldasid lahkunut kui kohusetundlikku töömest, suurt idealisti, aetlist eestlast-võitlejat ja head kolleegi ning inimest, kelle elutöö algas ajakirjanikuna, jätkus pärast ülikooliõpinguid ka füüsiliselt ja kelle ajakirjanduslikud võimed olid õhtralt kasutatud ka paguluses, ku ta oli alul ERF peasekretär-iks pärast töötades Eesti Komitees.

Akadeemilised kaaslased EUS-i lüüdis lõpuks kirstu juures akadeemilise lahkumislaulu: "On vendadest meil üks siit lahkunud ilmast..."

© Omaaegne "Estonia" ooperikoori liige Fritz Raik, kes ütles elab Austraalias, viibib maailma-reisil. Ta külastas Los Angelesis oma õde Magda Taksat, sõrdis siis Kanadasse, kus ta tuleb Euroopasse, m.h. külastades ka oma vanu muusikasõpru Rootsis.

R.R.

MÜNEDES JAAPANI KOOLI-
DES kasutatakse harilikult musta tah-
vli asemel valget tahvli. Tahvel on
tehtud plastmassist ja sellele ei kir-
jutata mitte kriidiga, vaid spetsiaals-
est kapikestega milledes on kerge-
sti mahakustutatav kuul värv tint.

■ "TAEVAKONDIJATEKS" hakka-
vad tulevikus suurlinnade elanikud.
Minneapolis, näiteks, on võimalik
juba talutada sildkõikude, mis ühen-
dab 68 ehitust. 1985. a. on seal 64 sel-
list silda, mis ühendavad mitme ma-
jakorra kõrgusel 54 majadeblokki.
Arütsentrumites Cincinnati, Atalan-
is ja Calgays on samuti loomisel
jalakäijate õhusillad, mis ühendavad
ärised, restorane jne. New Yorgis oli
omal ajal juttu Macy ja Gimbeli
suurkaubamajade ühendussildadest
üle 31. tänava, kuid linnavalitsus ei
andnud selleks luba, kuna linnal on
omaad kavad jalakäijate "tõstmiseks"
paari või kolme majakorra kõrguse-
le.

■ PATRIOTISMI TEOTAMISEKS

andis University of Maryland ajaki-
ri "Argus" oma veebruarikuun-
nbris maksuta kaasa ühendriikide li-
pukes ja papp-tikutootsi lipu ärapi-
letamiseks.

■ MURDVARGUSTE VASTU on
kalifornialased leitanud kaunis tö-
hust vahendi. Nimelt on hakatud
väärtuslike esemetele, nagu foto-
aparaadid, tv-aparaadid, raadiod,
binoklid, kalliskivid, muusikariistad,
paremad tööriistad jne. graveerima
oma autoloa numbreid (Social Security
numbreid ei tohi seesuguseks
otstarbeks kasutada). Varga käes
muutub selline ese ohtlikuks, kuna
varastatud eseme omanikku on kogu
võimalik kindlaks teha. Monterey
linnakases (50.000 el.), kus seesugune
sissegraveerimine läbi viidi esma-
kordselt 1963. a., on seni varastatud
muude tuhandete esemete kõrval vaid
üks graveeritud raadioaparaat. Pal-
jud korteriomaniidud on pannud uk-
sele sildikesse, milles hoiatatakse sis-
semurdjaid, et kõik väärtesemed on
sissegraveeritud numbritega.

MEENUTADES FR. AKELIT

5. septembril täitub 100 aastat Ees-
ti Vabariigi endise riigivanema, välis-
ministri ja välislaadiku dr. Fried-
rich Akeli sünnist. Olles sündinud
karjamõisa omaniku pojana ja pä-
rinedes jõukamalt Mulgimaalt olnud
F. Akeli eeldused olemas kujuneda
isestadvaks Eesti ühiskonna juhti-
vaks isikuks. Ja nii see ka toimus.

F. Akel omendas Tartu ülikoolis
arsti kutse, valides silmaarsti eriala.
Hiljem oli ta Eesti avalikusele tun-
tud peamiselt riigitegelasena, kuid
vanematel inimestel väga kuuldud, et
dr. Akel hinnati väga hea arstina
oma erialal. See arstina tegutsemise
aeg langes sajandi esimesse kahte
astakümnesse ja selle tegevuspaig-
aks oli Tallinn.

Energilise arsti võitis ka aktiivse
osa seltskonna ja ühiskonna tegevu-
sest. Tarvitses vaid nimetada selli-
sed rahvuslikud suurirutusi nagu
Estonia teatrimaja ja Krediidipank.
Ka kuulus ta Konsistooriumi koos-
seisu ja kristlikku rahvaerakonda
ridadesse. Tema imponentne vilumus
ja häärmehelike esinemine, juhtiv
positioon ja edukas tegevus ühis-
kondlikul alal, võisidki olla põhju-
ks, et teda, arsti, määrati välissaa-
diku kohale meie vennasrahva pea-
linna Helsingi. Sellest ajast peale al-
gaski F. Akeli oma riigipoliitilise,
kestab kogu iseseisvuse aja, lõppedes
nagu paljudel küüditamises ja vangis-
tamisesega venelaste poolt 1940. aas-
tal.

Friedrich Karl Akel sündis 5. sep-
tembril 1871. a. Halliste kihelkonnas.
Kaubi mõisa juurde kuulunud Nosi
karjamõisa omaniku pojana. Õppis
1881–83 Viljandi elementaarkoolis,
1883–87 Viljandi kreiskoolis ja 1889
–92 Tartu Aleksandri gümnaasiumis.
1892. a. immatrikuleerus Akel Tartu
ülikooli arstiteaduskonda. Samal aas-
tal astus ta Eesti Üliõpilaste Seltsi,
kus ta 1897. a. I semestril oli esime-
heks, mil tal tekkis konflikt ajakir-
jandusega. Nagu J. Köpp oma raa-
matuse "EÜS-i Ajalugu I" kirjeldab,
tungiti F. Akelile "Olevikus" kalla-
le, et ta EÜS-i nimel tekitas korpa-
ratsioon Livoniat selle 75. aastapä-
val. Kuna Akel oma vastulauses üt-
les mõned teravamad sõnad, siis tuli
F. Akelil rektori survele need tagasi
võtta.

Elmar Kirotar oli Helsingi saatkon-
na sekretäris, kui F. Akel Soome
saadikuks tuli ja oli seega juba vä-
lisenistuse algpevil temaga lähed-
das koostöös. Kirotar meenutab
nüüd, kuidas F. Akel temale kordu-
valt on öelnud, et aeg EÜS-is oli õi-
eti olnud liusam aeg tema elus. See
on igahelie arusaadav, kes tudengi-
päevi on Tartus veetnud, et seda a-
ega peetakse oma elu üheks liusa-
maks ajajärguks. Kuid arvesse võt-
tes, et F. Akel 1907. aastal EÜS-ist
lahkus ja temast sai Korporatsioon
Fraternitas Estica asutaja vilistlane,
siis tõendab eelne ütelus, üliõpilas-
organisatsioonide, mõnigi kord oma-
vahelise vahelkordade üheüksuse
taustal, F. Akeli suurmeelsust nen-
des küsimustes. Selles akadeemilises
ühenduses oigu veel mainitud, et
korporatsioon Fraternitas Estica 25.
aastapäeval 1932. aasta kevadel valiti
F. Akel korporatsiooni auvilistlaseks
ühuaegselt Konstantin Pätsi, dr. Hans
Leemendi ja dr. Raimund Thariga.

Peale ülikooli lõpetamist praktisee-
ris F. Akel 1898–99 assistendina Tar-
tu poliiklinikus. Oli 1899–1901 prak-
tiline Varssavis ja mujal ning 1901–02
Reimersi nimelises silmaklinikus Riias.
1902. aastast peale oli ta prak-
tiseerivaks silmaarstiks Tallinnas.
1904–05 viibis ta Vene-Jaapani sõjas.
Asutas ühes teiste este arstidega
Tallinnas haigla 1907. aastal ja avas
aastal 1912 erasilmakliniku.

Selle arstipraktika kaudu paralleelselt
kuulgeki F. Akeli avaliku elu tege-
vus. Ta on Kalevi spordiseltsi, Eesti
selts Estonia ning Teatriseltsi Estonia
esimeheks, Krediidipanga nõukogu lii-
ge ja selle esimees, Tallinna linna-
volnikuks ja volikogu juhatajaks ja
aerahukohtunikuks Tallinna-Haapsa-
lu Rahukogu juures, ning aastatel
1920–22 ELK Konsistooriumi abi-
esimeheks.

Nagu mainitud määrati F. Akel
aastal 1922 Vabariigi Valitsuse poolt
saadikuks Soome, kust teda 1923. aas-
tal kutsuti välisministriks K. Pätsi
kabinetis. 1924. aastal on F. Akel Ees-
ti Vabariigi riigivanemaks, moodus-
tades valitsuse kristliku rahvaerakon-
na, rahvaerakonna ja tööerakonna
liikmetest. Selle valitsuse tegevus
katkestati hoopis abruptselt tavalis-
est erinevatel põhjustel. Nimelt tois-
m. 1. detsembril 1924. aastal Nõu-
kogude Liidu poolt juhitud kommu-
nistliku mässu katkest. Mässu katke-
stus, kuid olukord nõudis nüüd
laiemat koalitsiooni loomist ja tema
valitsuse asemele astub Jüri Jaakso-
ni valitsus.

F. Akel oli III Riigikogu liige ja
välisminister Jaan Teemanni kabineti
koostöös järeleand järeleand 1926
–27. Aastal 1928 määrati F. Akel saa-
dikuks Rootsi, Taani ja Norra ja jäi
sellele kohale kuni 1934. a. Sellele pe-
riodile langes riigivanema J. Tõnis-
soni ametlik külastik Rootsi kunin-
gas Gutav V-le 1928. aastal. E. Kiro-
tar, kes kuulus riigivanema saatjasa-
konda kommenteerib, et kõik nägid
ja imetlesid, millise hea positsiooni
oli F. Akel oma isiksusega endale ja
seega ka Eestile lihtkese ajaga seal
loomud, olles just nüsugune häärmes-
s, kes rootslastele imponeeris.

Nüüd järgneb küllaltki raskel ajal
F. Akeli saadikuks olek Berliinis a.
1934–36. Sealt kutsus K. Pätsi valit-
suse tema veelkord välisministri po-
sitsioonile, millele ta püsis kuni a.
1938. Sellel perioodil oli välisministri
abilis endine riigivanem August Rei,
ning välisministreeriumi poliitilise
osaikonna direktoriks saab Rahvaste-
liidu eriteadlane professor Nikolai
Kaasik. Eesti välisministrina tuli F.
Akeli alla vahendajaks Poola ja
Leedu diplomaatiliste suhete korda-
seadmisel, millised olid katkestatud
nende vaherikkide algusest peale Vil-
no küsimuse pärast. Siin aitas F.
Akel kaasa, et ähvardavate kõuepeli-
vede kogunemisel taevalaotuse vä-
hemalt üks samm astuti Ida- ja
Kesk-Euroopa riikide vahelkordade
konsolideerimiseks.

Viimasel välisministriks olemise
perioodil sai F. Akel 65 aastaseks.
Sel puhul oli ametkonnale korralda-
tud päevane vastuvõtt. Omavalitses
sundimata õhkonnas astus bürooju-
hataja V. Kotsar välisministri juur-
de ja omal tavalisel hakkajal viisil
ütles, et ministril on päris kõrge aja
juba. F. Akel vastas üsna valjult
teiste kuuldes: "Tehke järele, tehke
järele!" selles ütelauses tuli arsti elu-
kuse esile. Oli teada, et F. Akel
hoiulalt oma tervist hoidis ja seda
teha ka teistele soovitas. Asutuse
sheffina ei jätanud ta mõneti noore-
mat mehele küsimata, milks ta nii
kõhn või väsinud välja näeb, kas ta
vast liiga vähe puhkamist endale lu-
bab.

Endine riigivanem ja hilisem saa-
dik Pariisis Otto Strandman jutustas
kord Friedrich Akeli juniorile mäles-
tuskilde tema isast. Rääkides nend-
paljudest ühistest koosolekustest ning
asjaajamistest endiste Tallinna selts-
konnategelastena, mainis Strandman
muuases, et noorem as olevat F.

Akel äärmiselt teravmeelne ja hu-
moorkas olnud. Teatud, tudengiajast
päriev nõukamise toon oli F. Akeli
veel vanemaski eas juurde jäänud,
ning ta sallis ja võibolla talle isegi
meeldis, kui talle nooremate poolt
samas vaimus vastati.

1938. aastal toimus valitsuses teatud
noorendamine. Viimased paar aastat
enne võõra võimu tulekut oli F. Akel
Riiginõukogu liikmeks. Kui Nõuko-
gude Liidu okupatsioon Eesti Vaba-
riigi iseseisvuse lämmatas, kui veel
polnud teada kui kaugele ulatub
haare üksikisikute elu järele, siis il-
mus ajalehes kuulutus, millest näht-
sus, et dr. Friedrich Akel on jälle
silmaarsti praktika avanud. Kõik
meie endised riigivanemad olid aga
koos paljude teiste meie rahvalii-
kmetega hävinemisele määratud.

Nõukogude Liidu okupatsiooni al-
gu 1940. aastal tahtis Roodsi kunin-
gas Gustav V vähemalt ühe Eesti
avaliku ühe tegelase eest välja astu-
da, et teda lubatakse välismaale ela-
ma asuda. Arvesse võttes Akeli pe-
rekonna sidemid Rootsiiga langes
vali temale. Nagu kartu võis, last
Stalin kuningale eitaavalt vastata.

17. oktoobril 1940. aastal vangistati
Friedrich Akel ja küüditati teadmatus-
se. Sama saatust jaganud proua
Adele Akeli surmast Siberi kauguses
teatas perekonna surmakuulutus ju-
ba aastaid tagasi. Üks vabaduses
pääsenud eesti daam, kes kahelkordi
se küüditamise teekonna läbi tei,
oli kord orjalagris tundnud ära F.
Akeli linnunahkese kasuka kellegi
maaslauna ja seljas. Lähemalt vada-
tes selgus et see oli Akeli väimees
Damasius Treude, kes selles rüüis
oma surmahellust pidas. Friedrich
Akel enda surma ajast ja kohast
puuduvad meil teated.

A. LINKHORST

Oma asutaja ja auvilistlase Fried-
rich Akeli sünni sajandana tähtpä-
va puhul kogunevad tema korporat-
siooni kaaslastes selleks määratud
päeval, et omahehisel koosviibimisel
võrskendada mälestust teadmatus-
ses, eelduste kohaselt, lahkunud asu-
taja ja auvilistlasest, meenutades tema
isiksust ja tutvustades noorema-
tele kaasvõitlejatele ühte meie mine-
viku suurkujudest.

ATLANDI veed täis õliriismeid

HALIFAX — Bedford Instituut'i
veeproovid Atlanti ookeanist kin-
nitavad, et Atlanti ookeani veed
on õlist rikitud, märgitakse Halli-
faxis toimuvat saastamise konve-
ntsentsi.

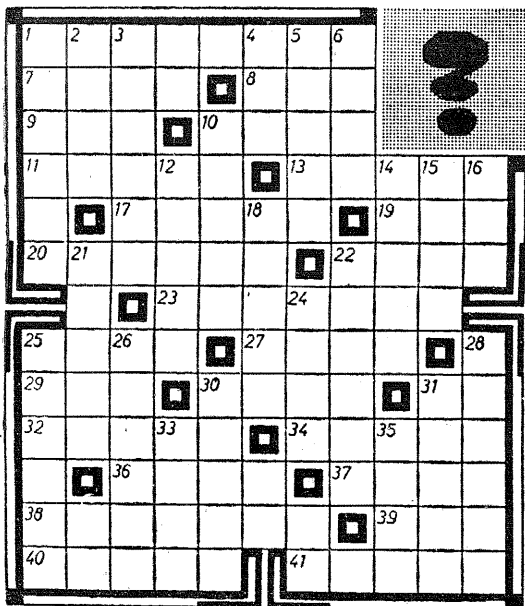
Ookeanis leidub ka väikesi tõrva-
tombukesi, millega tekkimise ja õli
sisaldavuse kohta puudub selgus.
Vahemeres avastatud kuni kartuli
suuruseid tõrvatome. Asjatundjad
kalkuleerivad, et laevad lasuvad aas-
ta jooksul maailmamerde vetesse 1
miljon kuni 10 miljonit tonni õli.

Eesti Päevalehe
TELLIMISPOSTGIRO
number on 156770-0
(Eesti Päevaleht Förlags AB,
Box 667, 101 29 Stockholm)

Lugupeetud tellijaid palutakse
mitte kasutada enam varasemat
Eskilstuna-Kurireni tellimispost-
girot ega vanu sissemaksukaarte
sellele postgirole, kuna Eesti Päe-

valeht on kogu tellimisaja-
mise üle võtnud. Tellijatele tule-
vad edaspidi sissemaksukaardid,
nüüd aga juba uuele postgirole.

EPL ristsõna nr. 25

Paremale: 1 linn Eestis 7 tuntud
eesti luuletaja 8 suur vaat 9 impro-
viseeritud klauni trikk, filminali
(ingl. k.) 10 pink 11 metallilgaasur
13 pisarad (rootsi k.) 17 emakene 19
palu 20 on meile kõigile kallid 22
kõrge siht 23 ennujaam Rootsis 25
põimik 27 moesõna rietusega ühen-
duses 29 pinnamõõt 30 lõga, lõrts 31
Hitleri elitiirmee 32 saksapärane
naine nimi 34 põhjalik koosolek koo-
lider 36 veesõiduk 37 materia 38
seda tuleb hoida omale 39 looma
hääletus 40 maja, elukoht 41 kivi-
hunnikud.

Alla: 1 vald Eestis 2 kodanik 3
pea's hõlkkana 4 roheline väli 5 õhu-
ke laud (os. kään) 6 linn Rootsis
10 ee päriane mehe nimi 12 ajas lo-
ra tuutu (i-j) 14 mõis Tartumaal 15
kink 16 tänava Prantsusmaal 18
linn Rootsis 21 diiva 22 saksapärane
naine nimi 24 G. Verdi ooper 25
süüdlase 26 üldi paljemat isikut
kohta 28 kirjanduskriitilise sisuga
kirjutused 30 riik Euroopas 31 linn
Värms andis 33 hästi kasvatatud nais-
olevus 35 laskerada.

Lahendus 24:

Paremale: 1 AIK 4 Rapla 8 tai
11 aja 12 avar 13 Rei 14 taas 16

are 17 vurr 18 Lea 20 sau 21
Kamerun 23 uks 24 uni 27 keha
29 Pae 31 ehis 32 ehk 33 kalar 35
111 36 lae 37 maksa 38 Elo.

Alla: 1 aita 2 iga 3 kaal 4 ra
5 ava 6 parrepalk 7 lae 8 truu 9
aer 10 liiri 15 sekka 17 vanne 19
aas 20 suu 22 ekel 23 uhke 25 ih-
ne 26 Oslo 28 eha 29 PAA 30 Eos
33 km 34 ra.

Lakewoodis, New Jersey osariigis
USA-s suri 21. augustil Peeter Per-
ve, sünd. 26. juunil 1898 Valgas.

Ühendriikides suri 18. augustil Olev
Jüri Kupp, sünd. 20. veebruaril 1952.

Uus-Meremaal suri 10. augustil He-
lene Mutt, sünd. 17. mail 1889. Ka-
dunu oli end. ap. õig. kiriku Lääne-
maa prosti ja Haapsalu koguduse
hingekarjase ülempreester Jakob Mu-
ti lesk. Leinama jäi tütar Uus-Mere-
maal.

Sydneys suri 16. augustil Anna
Anu Perno, sünd. 13. septembril 1914
Valgas.

Sydneys suri 23. augustil Mihkel
Sepp, sünd. 10. nov. 1914 Eestis.

Norilski laagris

Algus lk. 1

Mõnedki neist võitlesid koos sakslastega "ülejooskikutena" punaarmee vastu, eriti Riia juures.

Moskvas aga arreteeriti ja demobiliseeriti kõik sinna saabunud balti ohvitserid, neilt võeti nende relvad ja saadeti nad siis Põhja-Siberisse, ülikardetud kinnisesse Norilski laagrisse, kokku üle tuhande mehe.

Neid ei eraldatud algul teistest vangidest. Kuid nende üle hakati varsti korraldama "kohut".

Ohvitserid protestisid ja saatsid Moskvasse märgukirja, milles teatasid, et nad on lojalsed Nõuk. Venele ja täidavad korraldused.

See ei aidanud ja mahalaskmised algasid. "Kaebealused" kutsuti üksikhaaval "kohtu" ette, kus NKVD mees luges süüdistuse ette ja märkis ka paragrahvi süüdi mõistmiseks.

Süüdistusteks oli, et nad töötavad koos "pörandalustega" ja "viienda kolonniga" N. Vene vastu, räägivad N. Vene ja kommunistivastast juttu. Eesti ohvitseri süüdistati ka 1. detsembrilise mahasurumise pärast Tallinnas 1924.

Autor lisab, et too 1. detsembril "ülestõus" oli organiseeritud Moskvas Eesti kommunistide peamehe Anvelt poolt, kes pärast ebaõnnestunud mässukatset põgenes Venemaale.

Kui Berger (autor) elas 1935.a. Moskvas ja töötas koos Anveltiga keskkomitees, siis Anvelt oli tema riiklikud, et puna-armee oli püüri taga valmis olud koheks Eesti okupeerimiseks, kui mäss õnnestub ja "Anveldi valitsus" abi palub.

Anvelt mõrvati "suure puhastuse" ajal Venemaal.

Suure tunnustuse ja lugupidamise-ga räägib autor Eesti kahurväe kindralist Bredest, kes oskas palju keelt, oli väga intelligentne, oli olnud tsaar-armees ohvitser ja võidelnud ka Eesti Vabadussõjas ning oli kindral Laidoneri kaastööline. Autor nimetab ka tema "saksa-venelase". Brede mehine, asjalik, sõjamehelik käitumine saab raamatus erilise kiituse ja lugupidamise osaliseks.

Kohus ise käis nii, et kui NKVD mees oli "süüdistuse" ette lugenud, sai "kaebealune" enesekaitseks sõna 5 minuti jooksul. Pärast seda kuulutati otsus: surma! Mahalaskmised algasid kindral Bredega.

Kõiki surmamõistetuid ometi ei hukatud. Nüis, et Moskvas oli saadetud kaks üks "Rvoot" maha lasta, teistele anda vanglakaristus, sunnitud Siberi. Nii sai kindr. Brede sõber ja mees samade mõtete ja tegudega 8 aastat vangistust! Ta on nüüd tagasi okup. Eestis ja kõrgele sõjaväelisel kohal!

Kokku hukati 400 ohvitseri. Pärast "kohtu" ja hukkamisi polnud enam juttu mingist erilise suhtumisest elujärgitud ohvitseride suhtes. Nad olid koos teiste vangidega — ja samasugused.

Kui Berger lahkus seal, oli ellu jäänud veel ainult paar Eesti ohvitseri. Teised olid vangila viietuhandes surnud.

On omapärane ja draamatiline, kuidas autor kirjeldab Balti ohvitseride üllapidamist ja käitumist. Leedulaste kohta ta kirjutab, et need olid omavahel koostöö, sõprused, üksteise aitamises, distsiplineeritud ja eeskujulikud. Osa lätlasi käitusid samasuguselt, kuid teine osa olid virisejad, üksteise peale kaebajad, nurisejad, pugejad jne.

Kohutava elamuse said kõik vangid, kaasa arvatud autor, Eesti ohvitseride kaudu.

Kui eestlased nägid, kuidas nende "kohtu" mõistetakse, siis nad deklareerisid: "Kui pole enam Eesti ohvitseri!" Nad korraldasid enesetappimisi, massilist, gruppid viisi üksteist ise hukates ja aidates selles teisi.

Autor kirjeldab seda nii draamatiliselt, et selle elamuse järged on ilmselt tal elusena silmi ees.

Ta ütles, et midagi tolisid on ettekujutamata ja otse võimata kirjeldada.

USA mereväe koosseisus võitis manööverites Vahemerele osa ja külastas ka Musta mere USA sõjalaev Jann Vari, kes nüüd saabus tagasi Poughkeepsiesse New Yorgi lähedal pärast 4-aastast teenistust. Ta jätkab õpinguid kolledzhis kehakasvatuse alal.

Kena möbl. rõduga

tuba

kõogi ja vannitoa kasutamiseks väljaturida üksikule daamile. Vast. "Vällingby" all EPL, Box 607, 101 29 Stockholm 1.

EELK KIRIK

STOCKHOLM: Peajumalat. Jakob 12.9 jääb ära. Piiblisalmid tel. 06/21 32 77.

ALINGSÅS: Maakirikus jumalat. 11.9 kl. 13, abipraost K. Veem, orell PG Strömberg, lauluühed.

ESKILSTUNA: Forst kog. majas jumalat. 19.9 kl. 12, praost R. Koolmeister, orell K. Järvepp, laulur.

GÖTEBORG: Gbg ja Lääne-Rootsi kog. jumalat. Kristiines 12/ 9kl. 14, abipraost K. Veem, orell PG Strömberg, lauluühed. Leeriõpilasi registr. enne jumalat. käärkambris või tel. 631.54 32 47.

HELSINGBORG: St. Marias jumalat. 19.9 kl. 14, õp. J. Rebane, orell Eha Pöhl, armulaud, lauluühed.

KOPENHAAGEN: Hans Tauseni kirikus jumalat. 26.9 kl. 13.30, õp. J. Rebane, orell G. Suurkuusk, armulaud, lauluühed.

LANDSKRONA: St. Johanne kirikus jumalat. 19.9 kl. 17, õp. J. Rebane, orell Eha Pöhl, armulaud, lauluühed.

LUND: Kloostri kirikus jumalat. 18.9 kl. 18.30, õp. J. Rebane, orell Eha Pöhl, armulaud, lauluühed.

MÄLMÖ: Saksa kirikus jumalat. 26.9 kl. 18, õp. Rebane, orell G. Suurkuusk, armulaud, lauluühed.

ÖLOFSTRÖM: Kirikus jumalateenistust 26.9 kl. 14, õp. J. Rebane, orell G. Suurkuusk, lauluühed.

UPPSALA: Mikaelis jumalat. 12.9 kl. 16, praost Aunver, laulur.

EESTI AP. ÕIG. KIRIK

STOCKHOLM: Püha Nikolai Pea-kirik. 11.9 kl. 18 rootsikeelne õhtu-jumalat. 12.9 kl. 11 eestikeelne liturgia. 13.9 kl. 18 rootsikeelne õhtu-teen. 14.9 kl. 11 eestikeelne liturgia, ristilüüendamise püha. Teenib ülemp. A. Nael.

SOOME ORTODOOKSIKIRIK

GÖTEBORG: Guldheden ortodoks-kirikus liturgia 12.9 kl. 13, seejärele lahkunute mälestamine kalmistul. Teen. ülemp. Juhkam.

MÖLNDAL: M. Pitkäniemi kodus õhtuteen. 11.9 kl. 17 ja seejärele teispäevaringi ja õpperingi töö algus. Teen. ülemp. Juhkam.

VABAKIRKUD

STOCKHOLM: Ansgeri, Kungsholms 23. jumalat. 12.9 kl. 16, kohal. vennad, Issande surma mälest.

STOCKHOLM: Eesti Neipühki Kirik, Brävallag. 11. pühapäevaks 12. sept. kl. 10, jumalat. kl. 11, Allan Laur, laulutekandeid, Kristuse surma mälest. 16.9 kl. 19 piiblitund, H. Laur.

STOCKHOLM: Normalmi Bapt.-Kirik, Norrtulvs 37, jumalat. 12.9 kl. 15, vennad Söderlund ja Lilja.

ALINGSÅS: Östra Kyrkog. 8. B. KFUM aula, jumalat, ja Kristuse surma mälest. 15.9 kl. 11, A. Milder.

ESKILSTUNA: Elimis jumalat. 12. sept. kl. 14.30, V. Saraoja.

GÖTEBORG: Blå Bandet, Erik Dahlbergsgatan 10, jumalat. 12.9 kl. 11, H. Nyman.

GÖTEBORG: Smyrna Nelipühikog. Parkgatan 1, 11.9 kl. 18 kog. tund, 12.9 kl. 15, jumalat, juttu, koor, samal ajal kõrvalruumes pühapäevakool. Hisingen: Ibssens, 2, 15.9 kl. 18 õhtupalvus. Jonsered: Kyrkogatan 3 B, 15.9 kl. 18 õhtupalvus.

HELSINGBORG: Slottshagskyrkan, Långvinkelsg. 26, sissekäik pargist, jumalat. 18.9, juul. A. Kuum. Kella-eg selgub hiljem.

NORRKÖPING: Tanbernaakel, Kungsg. 26, jumalat. 12.9 kl. 13, H. Viikholm jt. Eesti Osakond, Bräddg. 54, palvet. 11.9 kl. 18.

Kesk-Inglismaa eesti evang. luteri koguduses toimus augusti-leer. Õnnistati Leicesteri kirikus õp. A. E. Aavikaare poolt: Marius Aug. Tõnu Freibach, Thomas Freibach, Tiit Parve, Ingrid Rae, Christine Spalva, Linda Spalva, ilm oli soodsa ja kirikul oli rõhkesti.

Gefle: Dagblad on vestelnud Ernst Idaga, kusjuures selgub, et Idla on kutsutud esinema Müncheni olümpiaadi ajal. Tänavu sügisel on rõhmal ees turnee USA ülikoolides.

Heiti Pallon 50-aastane

Dr. Heiti Pallon

14. septembril tähistab oma 50-a. sünnipäeva Käivle jaas-konnaarst Dr. Heiti Pallon.

Heiti Pallon sündis 14. septembril 1921 Tartus. Ta lõpetas Hugo Treffneri gümnaasiumi 1941 ja astus Tartu ülikooli arstiteaduskonda 1942. 1943–1944 kuulus ta Soomes eesti vabatahtlike rügemendi JR 200 ja võitis oma tõrjelahingutest Karjala Kannasel 1944 suvel 1. pataljoni koosseisus.

1945 ta jätkas oma katkenud arstiteaduskola õpinguid esiteks Stockholmis Karolinska Instituudis ja hiljem Lundi arstiteaduskonnas, mille lõpetas med. lic. kraadiga 1950.

1951–56 ta töötas osakonnaarstina Falkenbergi haiglas. 1957 ta töötas kopsukirurgia kliinikus Lundis. 1958–1966 oli Robertsfors jaas-konnaarst ja alates 1966 ta on töötanud jaas-konnaarstina Käivlehes.

Kõik, kes Heiti Palloniga on kohtunud, on teda tundma õppinud kui sõbraliku ja tasakaalukat kaasmaalast ja head ning kohusetundlikku arsti.

50. aasta juubeli puhul soovivad arvukad sõbrad temale palju tervist ja edu edaspidiseks.

VELLO KANGRO

Kohalik elu

LUND

Täienduskool ja mänguring

Lundi Eesti Täienduskool ja laste mänguring alustavad sügishooaja tegevust kolmapäeval, 15. sept. kl. 17. Sanft Hans Forsamlingshemi ruumides, Fäladstorg 32–34. Õppetegevus toimub kord nädalas, kolmapäeviti kl. 17–19. Uued õpilased ja mänguringlaste teretund. Juuredetuli- ja palgast võimalikult ette registreerida täienduskooli juhatajale, pr. Eha Pöhlile (tel. 1001 11 77 60, pärast kl. 17 kodus 11 98 73). Samast saab ka üksikasjalisemaid andmeid õppetegevuse kohta.

HALMSTAD

EELK Halmstadi koguduse

Üldkoosolek toimub pühapäeval, 12. sept. kell 16 kohvik Tre Hjärtans. Kui eelmajandit kellaajaks nõuetav arv liikmeid kokku ei tule, peetakse koosolek tund sga hiljem kokkutulnud liikmete arvile vaatamata. Koguduse juhatus palub kõiki liikmeid koosolekule tulla.

JUHATUS

● Stockholmis kihlus adjunkt Arvo Piibor Salemist algkooliõpetaja Anita Stenlundiga Söderliljast. Peigmees on tüpograaf Arnold Piibori ja tema abikaasa Salme, n-na Koolmeister poeg, pruut pangadiir. Walfrid Stenlund ja tema abikaasa Marta tütar.

ESTNISKAS FRIHETSKAPITALET Box 476, 101 26 Stockholm.

Lahkus siit maailmast minu armas eluseltiline

Marie Lugus

n-na Popp

* 7.3.1897 Pärnus

† 5.9.1971 Norrköpingis

Sügavas leinas

ABIKAASA

ÖED

SUGULASED

Eestis, Rootsis ja USA-s

Matustetalitus toimub laupäeval, 18. septembril kell 13 Matteuse kiriku kabelis Norrköpingis. Pärast matustetalitust mälestustund Riiks-Citys.

Kallist onunaist

Marie Lugus't

mälestavad leinas

ARNOLD ja HILDEGARD

Marie Lugus't

mälestavad leinas

ELFRIEDE ja JAAN MALLA

Marie Lugus't

mälestavad leinas

O. HENDRIKSMANN

abikaasaga

A. JALAKAS

abikaasaga

H. JÄRVE

abikaasaga

P. RHSENBERG

abikaasaga

A. SALUMAE

peretonnaga

K. SHIMSON

Armast sõpra ja kaasmaalast

Marie Lugus't

mälestavad kurbuses

ELLA LOORENTS

ALEKSANDER LUUP

abikaasaga

JOHAN MITT

abikaasaga

JOHANNES PERENS

abikaasaga

PAUL SAARKOPPEL

peretonnaga

AUGUST TONISSOO

abikaasaga

JOHANNES ARO

Rootsi televisiooniprogramm

TV Lördag

5.06 TV-nytt.
Vuxenutbildningen:
9.05 Start. 1. Hello Charlie. Färg.
9.20 Sjung med Egon.
9.40 Gumman som blev liten som en tesked. Gumman presenteras och lagar makaronpudding. Suomenkieliset ohjelmat:
10.00 Hrushtshevin muistelmät. Tiedotuksia, kritiikkiä, kommentteja ajankohtaisista kulttuuripoliittisista tapahtumista.
Christjevs memoarer. Kommentarer och synpunkter på en omtalad "memoarbok". I programmet medverkar b.a utrikesminister Väinö Leskinen.
(Textat på svenska)
10.20-11.00 Alltid! Laulu, soitto- ja näytöskappaleohjelma viikon urastuksen päätteeksi.
Snilleblidt! Sång, musik och sketcher med Heikki Kinnunen, Leo Lastumäki och deras gäster.
(Textat på svenska)
Vuxenutbildningen:
12.30-13.00 Att leda en studiecirkel.
17.40 Vecko-nytt för hörselskadade.
17.55 Helgmskrivning. Från Boke-nis gamla kyrka Bohuslän. Färg.
18.00 TV-nytt, meddelanden.
18.05 Låt och trall med Marie Selander, Lea Sundström, Urban Yman, Slim Lidén, Kjell Westling och Finn Zetterholm. Färg.
18.30 Strapetz. Lars Beerhagen, film och TV-bilder för alla åldrar. Färg.
19.20 Det händer i ettan. Nytt om TV och program som kommer. Färg.
19.30 TV-nytt, väder, sport.
20.00 Klick. Hur man inte lyckas fotografera om man anstränger sig. Underhållning med Gunilla Olsson-Larsson, Yvonne Lombard, Birgitta Valberg, Jan Blomberg, Frej Lindqvist, Peter Stockman. Färg.
20.10 Svenska expeditioner. Med Sven Hedén i Asien. Delvis färg.
21.10 Här är Tom Jones. Gäster: Sammy Davis Jr och Jo Anne Worley. Färg.
22.00 Klotter — Kanadensisk tecknad kortfilm. Färg.
22.10 TV-nytt, väder
22.15-23.10 Snabbhär som jobbar. Tony Curtis som Danny Wilde och Roger Moore som Lord Brett Sinclair. Färg.
TELEVISION 2
13.30 Fridrott — Direktsändning från landskampen Sverige — Tjeckoslovakien på Stockholms stadion. Färg.
15.15-15.55 Nationalekonomi. TRU presenterar kurser i nationalekonomi — den första TV-kursen på universitetsnivå.
18.30 Unga kvinnor — engelsk serie. Färg Del 9.
I rollerna: Angela Down, Jo Rowbottom, Sarah Craze, Janina Faye, Stefanie Bidmead.
18.35 Vädret, meddelanden.
19.00 TV-nytt
19.10 Rapport.
19.30 Piratkatten. Amerikansk serie-film från 1933. En moosekyllärd mot döden.
19.70 Undervattensliv. Färg.
20.20 TV-nytt.
20.25 Skuggan av ett tvivel — amerikansk långfilm från 1943. Regi: Alfred Hitchcock.
Inte blimpig för barn.
22.10 Apent hus — blandad underhållning med Claes af Geijerstam och skådespeltare från Oslo.

TV Söndag

9.40 Svenska för er, 2. Introduktion till en radiokurs i svenska för utlänningar.
Suomenkieliset ohjelmat:
Finskspråkiga program:
10.00 Utdisvalikko.
Nyh-isvecken. (Endast på fienska).
10.20-11.00 Irländslainen kuume.

Mikä on perinteen ja uskonnon vaikutus Pohjois-Irlannin nykyiseen tilanteeseen?
Den irländska febern. Om motsättningar i dagens Nordirland. (Textat på svenska)
Vuxenutbildningen:
12.30 Att leda en studiecirkel.
13.00-13.50 Från socialism till ökad jämlikhet. 1. Många rovdjur på vårt blod sig mätta... Om industrialismens genombrott och arbetarrörelsens uppkomst i Sverige.
2. Upp till kamp... Om framväxten av det Socialdemokratiska Arbetarpartiet och storstrejken 1909.
Vuxenutbildningen:
17.45 Start. 1. Hello Charlie. Färg.
18.00 TV-nytt, meddelanden.
18.05 Broar till varandra.
Ylva Egghehorn, Lasse Holmqvist, Ake Wallin, NU-kören och andra sjungande ungdomar.
18.40 Familjen Benvenuti. Italiensk serie i Rom-miljö. Färg.
I rollerna: Enrico Maria Salerno, Valeria Valeri, Massimo Finelli, Giusva Fioravanti, Gina Sannarco.
19.30 TV-nytt, väder.
20.00 Ankeman Jarl. Komedi av Vilhelm Moberg. Färg.
I rollerna: Olof Bergström, Marianne Stjernqvist, Lena-Pia Bernhardsson, Olof Lundström, Tore Lindvall, Berta Hall, Mathias Henrikson, John Harryson, Karl-Erik Flens.
21.50 Sportspegeln.
22.10-22.15 TV-nytt, väder.

TELEVISION 2

14.00-16.15 Fridrott. Direktsändning från landskampen Sverige — Tjeckoslovakien på Stockholms Stadion. Bo Hansson och Sven Petersson.
16.15 Teatermatiné: Gunghästen — komedi av Bertil Schütt. Färg. Regi: Yngve Nordwall.
Medverkande: Inga Gill, Jan Malmström, Tor Isedal, John Harryson, Yvonne Lombard, Pirkko Mannola.
17.30 Flygledaren — Hästupvisning från Flyginge hingstdepå och stuteri.
18.05 Campsänger? Färg. Ett hoppek på Joe Hill-sånger framförda av Finn Zetterholm.
18.30 Det susar i säven. Färg. Håkan Serner läser ur Kenneth Grahames bok. 16. Hemska händelser på Paddeborg.
Vill du titta på fären. Färg. Följ med Sampo och Pella till Viltuglgård.
18.35 Vädret, meddelanden.
19.00 TV-nytt.
19.10 Sportnytt.
19.30 Piratkatten. Amerikansk serie-film från 1933. En moosekyllärd mot döden.
19.70 Undervattensliv. Färg.
20.20 TV-nytt.
20.25 Skuggan av ett tvivel — amerikansk långfilm från 1943. Regi: Alfred Hitchcock.
Inte blimpig för barn.
22.10 Apent hus — blandad underhållning med Claes af Geijerstam och skådespeltare från Oslo.

TV Måndag

Skol-TV:
8.30-8.50 Pneumatik och hydraulik. Principer och tillämpningar.
9.00-9.15 Skolan 1.
9.20-9.40 Ung i dag.
10.10-10.30 Människan och naturen. 3. Sturup fält för flyg eller fåglar? Vuxenutbildningen:
10.35 Studieteknik. 6. Plugga.
10.40 Studieteknik. 7. Studier — stress.
10.45 Studieteknik. 8. Studier — avslappning.
10.50 Studieteknik. 9. Studier — återkoppling.

10.55-11.00 Studieteknik. 10. Studier — en formel.
11.15-11.35 Matematik på nytt. 1. Symboler, tallinjen.
Skol-TV:
12.00-12.15 Matematik. 2. I Trollebo.
Vuxenutbildningen:
12.45-13.00 Start. 1. Hello Charlie. Färg.
Skol-TV:
13.10-13.30 Svenska i fyran. 1. Resa till sommaren.
13.35-13.55 Nordens natur och klimat. 1. Vulkanöns vid Golfströmmen.
14.30-14.50 Samhällsplanering. 1. Tokyo — en stor stad. Färg.
För småbarn:
16.30-16.45 Halvem. Herr Barbaland funderar över tung och lätt. Färg.
18.00 TV-nytt, meddelanden.
18.05 Mysteriet på Flaxton. 10. Uppstickten. Färg.
Vuxenutbildningen:
18.30 Studieteknik. 6. Plugga.
18.35 Kan vi låta dem dö? Rapport från miljöflykten ur Östpakistan. Färg.
19.00 Oss grannar emellan. Engelsk komediserie med Peter Jones, June Whitfield, Reg Varney och Pat Coombs.
19.30 TV-nytt, väder.
20.00 Har vi valt att förgiftas? Om problemen kring människan, maskinen och miljön. Färg.
20.45 Från socialism till ökad jämlikhet. 3. Det dödas uti rättens krater... Om tiden efter storstrejken 1909, första världskriget och åren 1917-18.
21.15 Coralia — italiensk kriminal-följetong med Rossano Brazzi. Första delen: Uppressningen. Färg.
22.10 TV-nytt, väder.
22.15-23.15 Heja Sverige! Lennart Hyland och gästerna pratar idrottsminnen.

TELEVISION 2

18.30 Tintins äventyr. 2. Rymningen. Färg.
Farfar på jakt. Dockserie. 3. Lejonhjärta. Färg.
18.55 Väder, meddelanden.
18.55-19.00 Sydnytt. Regionalt över Skåne.
19.00 TV-nytt.
19.10 Rapport.
19.30 Monty Pythons flygande cirkus. Engelsk underhållning. Färg.
20.00 Stalin på Hamlets slott. Färg. Ett reportage om en märklig filminspelning på Kronobergs slott i Danmark — den polske regissören Aleksander Fords filmversion av Solzhenitsyns roman. Den första kretsen.
20.25 Nationalekonomi. Introduktionsprogram. Professorerna Gunnar Myrdal och Jan Tinbergen.
20.45 TV-nytt.
20.50 Kvällsöppet. Gary Engman med gäster i studion.

TV Tisdag

Skol-TV:
8.30-9.00 Lärarprogram dramatik.
9.00-9.15 Titt ut i naturen. 3. I skördetid.
9.20-9.40 Fyra epoker — fyra miljoner. 1. Medeltiden.
9.45-10.10 Materia. Luft. Färg.
12.00-12.15 Matematik. 2. I Trollebo.
12.45-13.05 En naturtyp om hösten. Höstblöv.
13.10-13.25 I skolan 2.
14.00-14.20 Elev i gymnasieskolan.
För småbarn:
16.30 Rasmus Nalle. 3. Skorstenarna. Färg.
16.35-16.50 Joe — en liten engelsk pojke. 3. Joe och barnvagnen. Färg.
18.00 TV-nytt, meddelanden.
18.05 Strike. Vi svarar på frågor om idrott. Färg.
Vuxenutbildningen:
18.30 Studieteknik. 7. Studier — stress.
18.35 Säg ni dom här. Färd: Lars Örup.
19.30 TV-nytt, väder.

20.00 Appelsonatan — personlig dokumentation av Jan Bark över Joachim A. Krenz. Medverkande: "Krenz-trion": Jan Bark, José Montez och Wilhelm Pedersen. Färg.
20.50 Moment. Aktuellt om kultur, massmedier och debatt.
21.20 Karriären framför allt — engelsk serie med John Stride. Färg.
22.10 TV-nytt, väder, spor t.
Vuxenutbildningen:
22.20 Start. Övningsprogram 1. Färg.
22.25-22.30 Du och ditt jobb. Människan och förändringen.

TELEVISION 2

18.30 I Malaysias djungel. Färg.
18.55 Väder, meddelanden.
18.55-19.00 Sydnytt. Regionalt över Skåne.
19.00 TV-nytt.
19.10 Rapport.
19.30 Heltigen söker nattkvarter. Fransk långfilm från 1935. Regi: J. Feyder.
I rollerna: Francoise Rosay, Jean Murat, Alerme, Micheline Cheirel, Gineith Gauthier, Lyne Clevers.
21.15 TV-nytt.
21.20 Vi i Norden: Åland. Färg.
21.50 Kvällsöppet. Gary Engman med gäster i studion.

TV Onsdag

Skol-TV:
8.30-8.50 Samhällsplanering. 1. Tokyo — en stor stad. Färg.
9.45-10.05 Fri dramatik. 1. Tjejer är krångliga.
Vuxenutbildningen:
11.00-11.20 Nationalekonomi. Introduktionsprogram. Professorerna Gunnar Myrdal och Jan Tinbergen.
Skol-TV:
12.00-12.10 Rytin och rörelse åk 1.
14.30-14.50 Pneumatik och hydraulik. För småbarn:
16.30-16.45 Albin — tecknad berättelse. 3. Albin leker många lekar. Färg.
18.00 TV-nytt, meddelanden.
18.05 Röda Havets hemligheter. 3. Pirater. Färg.
Vuxenutbildningen:
18.30 Studieteknik. 8. Studier — avslappning.
18.35 Dr Finlays journal. I rollerna: Andrew Cruickshank, Bill Simpson, Barbara Mullen och Maureen Jack. Färg.
19.25 Sitter ni fast? Om bilbälten. Färg.
19.30 TV-nytt, väder.
20.00 Kvarteret Midas. Om hyresgästernas kamp i ett rivningsshotat område. Färg.
20.35 Stig Järrel berättar minnen. 2.
20.50 Hitler och konsten. Om Adolf Hitler som konstnär, konstskänare och konstvandal. Engelskt dokumentärprogram. Färg.
21.10 Insyn.
21.10 TV-nytt, väder, sport.
22.20-23.30 Kärlekens martyrer. Tjeckisk långfilm från 1966. Tre berättelser om vardagsmänniskors kärleksdrömmar. Regi: J. Nemecek.

TELEVISION 2

18.30 Saltkaret. Farfar och Mikko fantasierar tillsammans.
18.55 Väder, meddelanden.
18.55-19.00 Sydnytt. Regionalt över Skåne.
19.00 TV-nytt.
19.10 Rapport.
19.30 Paria — pjäs av August Strindberg. Regi: Keve Hjelm. Medverkande: Keve Hjelm och Toivo Pawlo. Färg.
20.20 Sonya och Bengt. Sonya Hedenbratt och Bengt Hallbergs trio.
20.25 Hur gick det för dom? Vi får möta några av dem som medverkat i Insidaren och höra vad som hänt sedan programmet sändes. Den gravt handikappade Greta Arderup från Malmö, hyresgästerna från Sälra och det gamla paret Gavelin från Malmö. Hyresgästerna berättar. Textat för hörselskadade.
20.45 Atomkraft — till döds??? Det

första i en serie miljövårdsprogram. Färg.
21.05 TV-nytt.
21.10 Har du hört vad som hänt? Fria Proteatern underhåller. Färg.
21.40 Kvällsöppet. Gary Engman med gäster i studion.

TV Torsdag

Vuxenutbildningen:
11.20-11.40 Arbetsmarknadskunskap. 1. Människan och förändringen.
Skol-TV:
12.45-13.00 I skolan. 3. Olika men ändå lika.
För småbarn:
16.30-16.45 Sjöörarsvally. Färg.
18.00 TV-nytt, meddelanden.
18.05 Med Nils Länman i markerna. Fågelsjö i rötmanadstid. Färg.
Vuxenutbildningen:
18.25 Start. Övningsprogram 1. Färg.
18.30 Studieteknik. 9. Studier — återkoppling.
18.35 Matematik på nytt.
18.45 Mamsell Josabeth — konstfilm av Gunnar Fischer, byggd på Josabeth Sjöbergs arkivmaterial. Färg.
19.05 Henry Physes dubbelv. ...eller agent mot sin vilja. Ur en amerikansk serie med Red Buttons och Fred Clark.
19.30 TV-nytt, väder
20.00 Krisar i karikatyrer. Svensk verklighet under första världskrigets krisår, skildrad med hjälp av journalfilmer och fotografier.
20.29 Världen i fokus. Utrikesreportage. Färg.
20.30 Det nya samhället — reportage som vänder sig mot de Gaulles reformprogram i Frankrike. Del I.
21.00 Bröderna Karamazov — rysk filmatisering av Dostojevskijs roman. Tredje delen. Regi: I. Pyryev.
I rollerna: Michail Ulanov, Kirill Lavrov, Andrej Mjagkov, Svetlana Koroksjko, Ljoneia Pyryeva. Färg.
21.40 Vad händer med Morjärv? Färg.
22.10 TV-nytt, väder.
Vuxenutbildningen:
22.15 Arbetsmarknadskunskap. 1. Människan och förändringen.
22.35-22.40 Människor i samspel.

TELEVISION 2

18.30 Nånstans allt vara. Färg. Textat för hörselskadade.
18.55 Väder, meddelanden.
18.55-19.00 Sydnytt. Regionalt över Skåne.
19.00 TV-nytt.
19.10 Rapport.
19.30 Herrskap och tjänstefolk. Färg.
20.20 Direkt. Att snacka för sina arbetskamrater. Två arbetare på jobbet och på LO-kongressen.
20.50 TV-nytt.
20.55 Hur målade Giotto? Den italienske målaren Giotto (1267-1337) — nyskapare och den förste renässanskonstnären. Färg.
21.25 Kvällsöppet. Gary Engman med gäster i studion.
22.00 ca Sportnytt.

**METSAKODU
UDISMAA**

POSTIARVE 694771 FALKÖPING

**VABAÕHUPIIRKOND EESTI
SKAUTLIKELE NOORTELE**